

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 49

Barcelona, 17 de desembre del 1938

Preu: 50 cèntims

UNA NOVA POTENCIA INDUSTRIAL A L'EXTREM ORIENT L'INDIA ANGLESA

Els reportatges cinematogràfics són una gran cosa com a element educatiu modern, però pateixen encara, la majoria de les vegades, de presentar solament un aspecte de l'assumpte que tracten.

L'altre dia, en un cinema de reportatges de Barcelona presenciava la projecció d'un film sobre l'Índia Anglesa. Aquest film presentava una Índia pobra, plena de mendicants, de gent bruta banyant-se al Ganges, de fanàtics que es torturaven d'una manera estúpida i inversemblant, una Índia plena de misèries i de xacres.

Eren unes curiositats anecdòtiques que no afavorien per res el país dels rajahs.

Un veí meu de butaca feia comentaris amb la seva parella.

—Quin país més brut i més endarrerit! Això a Europa no passaria. Aquestes tortures no poden existir més que en un país de salvatges.

Aquest comentari em féu recordar una conversa molt interessant que, ja fa alguns anys, vaig tenir amb un jove indi estudiant d'Oxford.

La coincidència de trobar al menjador d'un vaixell, que feia la travessia del Canal de la Mànega per Newhaven-Dieppe, un estudiant indi em permeté d'assabentar-me de moltes coses importants, que m'eren gairebé desconegudes, d'aquell llunyà país.

Jo havia pres aquell itinerari per comoditat horària. El tren sortia de Victoria Station més tard que el de Dover, i, a mi, no m'ha fet mai cap gràcia el matinejar. Ell l'havia pres perquè a Dieppe l'express de París enganxava uns vagons "Pullman" organitzats per la Companyia Peninsular-Oriental, que travessaven Europa per a arribar a l'Índia amb un mínim de temps.

El meu company de viatge era un indi de casta elevada. Els milions del seu pare li havien permès d'anar a estudiar carrera a Oxford. Però, tot i la seva formació netament britànica, continuava, com la majoria dels individus de les diverses races que poblen la península indostànica, essent un indi cent per cent.

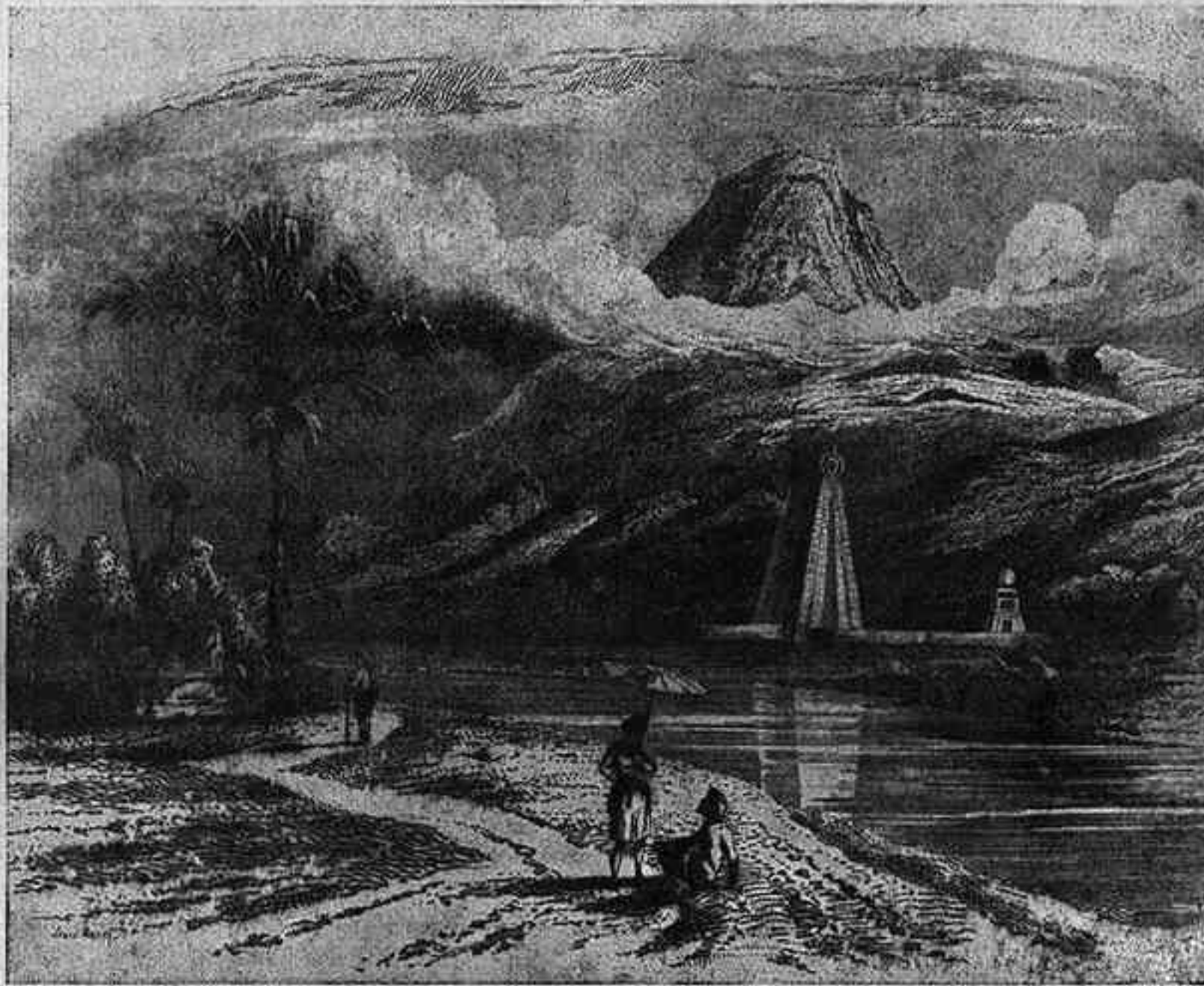
"En el món es té un concepte erroni del que l'Índia és realment —em deia el meu company de viatge.— Per a molts és el país de les epidèmies tradicionals; no coneixen altra cosa que quatre tòpics

escampats als vents i creguts per la majoria de la gent.

No puc negar que al meu país es donessin casos de pesta, còlera i altres misèries per l'estil. Aquests flagells, propis d'Orient, entren a casa nostra per raó de veïnatge. Amb tot, la higiene oficial ha reduït molt tots aquests casos, i pot dir-se que avui són pocs. En canvi, ningú no parla de l'Índia pròspera i avançada, del que podríem dir l'Índia moderna que treballa tal com treballa Eu-

catorze eren exportades per la seva utilització a l'exterior. L'exportació del cotó, per exemple, passava de tres milions de bales per any. Avui, però, és altra cosa. La guerra imposà la utilització de les primeres matèries que abans exportàvem, i així fou com a l'Índia es crearen noves indústries que mai no les havíem somniat.

Ens ha ajudat molt a la nostra prosperitat la xarxa ferroviària existent, que ha permès un moviment de viat-

Una visió de l'Índia tradicional (D'un gravat antic)

ropa; l'Índia que exporta a la resta de l'Extrem Orient el sobrant del seu mercat interior.

De la Gran Guerra ençà, tot l'Orient ha donat un tomb com no en teniu idea. El meu país, endarrerit com estava en començar el conflicte, és avui una gran potència industrial.

Nosaltres produïm moltes primeres matèries que es cotitzen a alts preus al mercat internacional, entre elles el te, el cotó, el cautxú, el petroli, el carbó i el mineral de ferro.

Totes aquestes matèries abans de l'any

gers de més de 700 milions per any, a més el de mercaderies que és importantíssim. Al mateix temps s'ha valoritzat el treball agrícola, del qual viu un setenta per cent de la població.

Les noves indústries, tant de teixits com siderúrgiques, varen absorbir l'excés de braços que es va notar arreu del món. Darrerament, la Societat Siderúrgica Inders Tata donava feina a 25.000 obrers.

Els Alts Forns i les grans productores d'energia elèctrica estan a l'altura de les d'Europa i Amèrica i donen força per a alimentar les grans empreses del país. L'Índia ha passat, d'un país exclusivament importador d'articles manufacturats, a ésser un país on l'exportació comença a ésser important.

L'esperit de progrés, de benestar i de cultura ha fet carrera entre nosaltres. L'Índia d'avui és molt lluny de l'Índia de cinquanta anys enrera. Els estudiants que coneixen Europa o Amèrica no ens avenim amb aquelles tradicions que barren el pas a la civilització moderna. Però volem conservar totes aquelles que siguin compatibles amb els corrents de les noves concepcions.

Molts dels nostres pares anaren a Anglaterra a estudiar lleis. En sortiren alguns advocats eminents. Avui, molts de nosaltres tenim altres aspiracions: preferim la Química i l'Enginyeria.

Les nostres grans empreses industrials ens han llevat del jou estranger en algunes branques del comerç, però espero que amb un curt espai de temps l'Índia serà l'admiració del món per la seva potència industrial."

D'aquella conversa amb el company de viatge no han passat gaires anys. Deu, potser. Però les esperances es van convertint en realitats. El país que fou el bressol de Buda, que produïa poemes com Rabindranath Tagore, homes del temps perseverant de Gandhi, aquests miracles moderns no ens estranyen, i el principal propulsor d'aquests miracles és la Gran Bretanya. La City sap perfectament que aquest progrés no significa una competició enemic, ans al contrari, una aliada i una nova font de riquesa.

S. H. MUGGLETON

EXTERMINAR NO ES VENCER

Vint-i-vuit mesos de guerra són prou mesos de guerra perquè tots plegats comencem a conèixer-nos, perquè tots plegats hàgim après de saber ben bé per què lluitem, a cada banda, i fins on aguantarem i fins on podem arribar. I sobretot perquè tots plegats hàgim tingut temps d'adonar-nos "de la manera" que els uns i els altres fem aquesta guerra terrible. En un moment culminant de la lluita, no és la inèrcia d'una raixa furiosa el que pot dur-nos una solució, sinó més aviat el treure profit de la llarga experiència. Però ens temem que aquesta actitud no pot ésser compresa per aquells qui davant mateix dels seus ulls tenen una bona estranya que els priva de veure la realitat actual, obligats a mirar a través d'uns ulls que no són els seus, sota l'amenaça d'uns aliats més forts que ells que els han llançat a un pendent que no té aturador. Els nostres homes de govern, els representants de la República han insistit prou clarament i amb prou insistència en la mateixa invocació: "Deixeu els espanyols tots sols i la guerra serà aviat acabada."

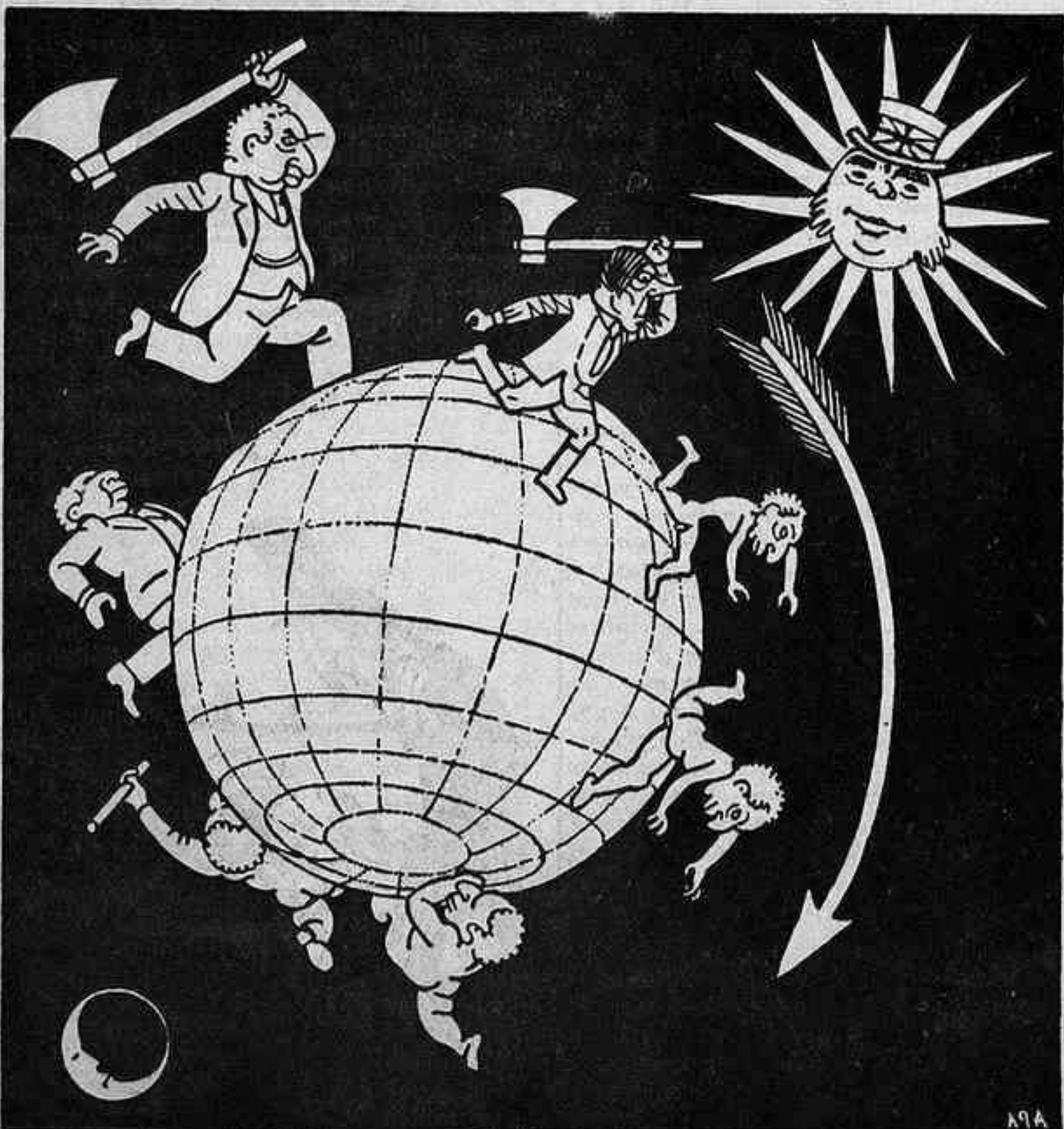
Aquesta veritat, aquesta veritat que fa tanta por als botxins de l'Espanya envaïda, és la veritat que, si poguessin opinar, trobarien justa els espanyols i els catalans que no es troben amb nosaltres. Espanyols amb espanyols, catalans amb catalans, cara a cara, aviat resolldriem tots els nostres problemes, creats en un moment provocat per enemics comuns, que cobejaven la nostra terra, la nostra riquesa, el nostre futur. La realitat de la lluita actual fa, però, que siguin inútils constatacions com la que acabem de fer. El crit d'"Espanya per als espanyols", clau de volta de tota la nostra actuació política, és ofegat ran de trinxeres, a les ribes dels rius, a les carenes de les muntanyes. I contra ell, obusos alemanys, bombes italianes, explosions de metralla estrangera, intenten eixordar-nos. Les divisions italianes no poden avançar, l'aviació estrangera no aconsegueix fer presa de ciutats i capitals nostres, l'artilleria hitleriana no es mou de lloc: només un estrèpit apocalíptic eixorda el cel, els rius i el mar; això és tot. Això és l'hora present. Com aquell qui a grans crits fa callar l'altre i creu que l'ha convençut, per què així que para aleshores s'adona que no ha aconseguit convèncer-lo ni anul·lar-lo. Sinó que fer grans crits no produeix altre dany que un atabalament del timpà. I la gran escampada de metralla, de bombes i esclats de morter produeix un dany més gran, irreparable, criminal. La guerra que ens fan els invasors estrangers, una guerra d'impotència, però destructora, hauria de fer meditar els espanyols de l'anomenada "altra banda", i hauria d'encomanar-los un profund avergonyiment. Ni als fronts ni a la reraguarda, aquesta guerra que ens fan no podrà acabar la lluita. Totes les guerres es fan amb el propòsit d'arribar a un moment de poder acabar la guerra. I bé: tal com estan les coses i amb els procediments de què els espanyols facciosos se serveixen, aquesta guerra no seran pas ells qui aconsegueixin

acabar-la, ni ells ni els seus aliats. Eternament podrien seguir vomitant metralla, bombes i projectils; però si al darrera no hi ha tot un poble disposat a lluitar amb nosaltres, no tindran manera d'acabar-ho. I és que el poble que hauria de voler lluitar amb nosaltres, en realitat no existeix. Darrera la cortina de foc que els han presat els exèrcits estrangers, no hi ha sinó el baf de la dinamita i una mica de fum. No hi ha sang ni hi ha braços capaçs d'empunyar una arma per voler clavar-la al cor dels seus germans, davant dels quals, una vegada cara a cara, sols, no sabrien, no voldrien, no podrien lluitar.

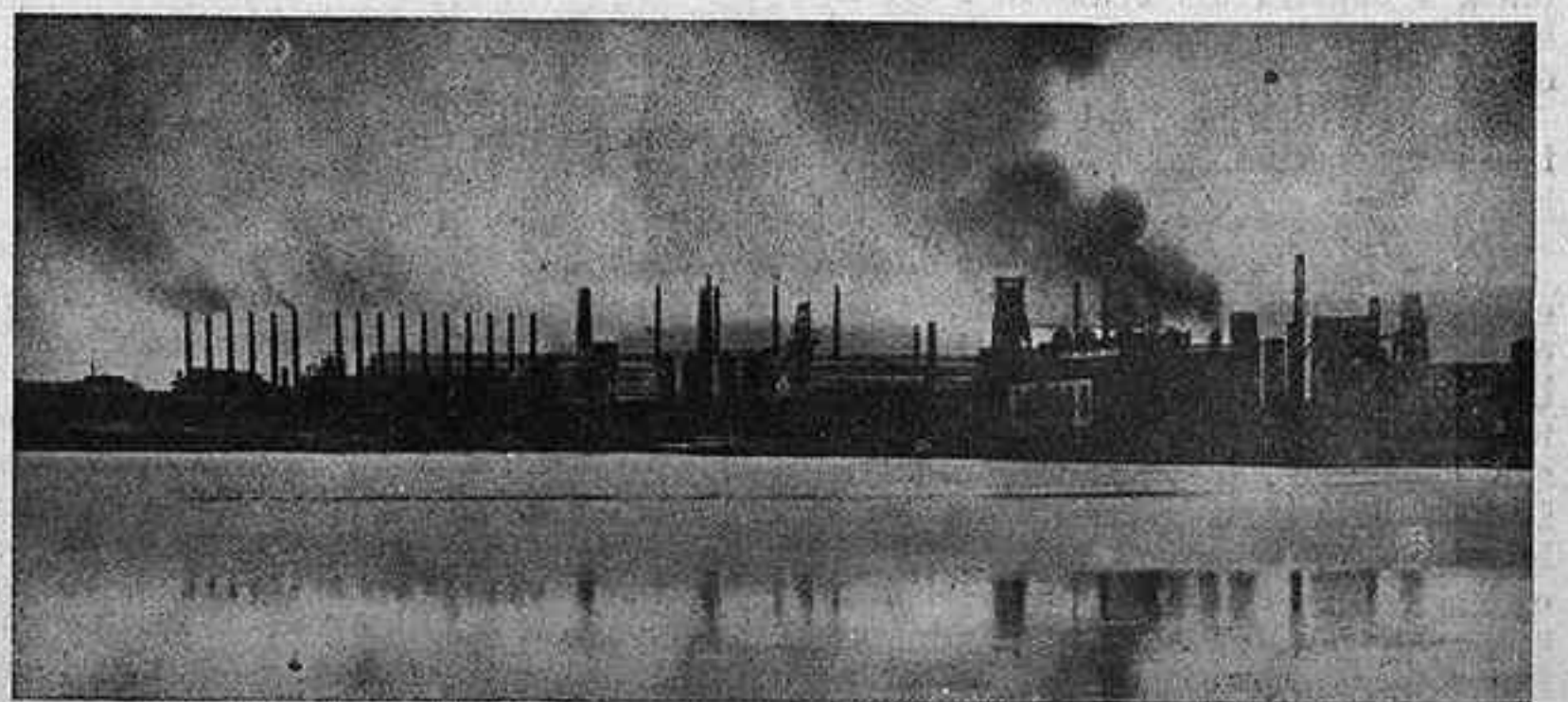
Es com passa aquests dies a la reraguarda, com ha passat aquests últims dies a Barcelona: la nostra ciutat estimada, que ha viscut i viu hores d'emoció tan forta com si fos posada al mateix front; davant, millor dit, dessorats els atacs de l'aviació del crim, no té en cap moment la sensació de trobar-se enmig d'una batalla. No sent l'emoció d'una lluita que la trasbalsi. Sap, sabem perfectament que l'aviació que ens visita cada dia no és pas una avançada d'un exèrcit enemic, sinó que no és altra cosa que un esbarri a sou de facinerosos que no compten amb res més sinó amb aquesta arma d'oprobri. Sabem perfectament que quan aquests facinerosos han intentat donar la cara i exposar-se, ha ocorregut el que ocorregué a l'Alcàrria. I que, parapetats darrera llur covardia, "s'entretenen" (valgui la paraula) fent acrobàcies ignominioses damunt els nostres caps, escopint de molt amunt, de por que llur pròpia escopinada reboti i els rebenti. Els darrers bombardeigs, uns de tants entre els centenars que ja hem sofert i possiblement dels que sofrirem, que ho sàpiguen els espanyols de "l'altra banda" i que ho sàpiga tot el món, hauran aconseguit i podran aconseguir de destruir més cases, de trinxar més gent, de canviar la fesomia física de la capital de Catalunya, però mentre a Barcelona hi hagi un català amb vida estem segurs que els aviadors estrangers no gosaran baixar i, de peus a terra, lluitar d'home a home. Mentre a Catalunya quedin patriotes, podran anar caient bombes i bombes i bombes; podran abocar-nos al damunt tones de projectils incendiàris; podran assajar damunt nostre les seves darreres filigranes d'explosius: que Catalunya no se sentirà vençuda! Per vèncer-nos cal que els qui vénen per l'aire baixin. I una vegada a baix, sempre i en qualsevol moment ens ho farem. Que no esperi ningú, ni els estrangers ni els espanyols ara enemics, que mentre les ales negres ens espïen, des de baix estant aixecarem cap mocador blanc enlaire.

Que cadascú reflexioni, en aquests parèntesis interior que tot sovint trobem acollidors, on som després de tants mesos de lluita. I davant per davant les dues maneres de fer la guerra, que els veritables catalans, que els veritables espanyols sàpiguen aprofitar l'experiència.

Francesc TRABAL

ELS JUEUS, per Apa
Roda el món i torna al Reich

Vista general de la instal·lació moderna d'uns Alts Forns a Jamshedpoor

Ombres d'Europa

El fabricant d'ensomnis

Nit. Nit.

Damunt les aigües mortes del port descansen el seu cansament de totes les mars els enormes ventres d'acer dels grans transatlàntics. Un veler bohemí dorm en un recó, gronxant els seus somnis amb el record de la Creu del Sud.

Barri xinès.

Carrers estrets, sense voreres, amb ondulacions de serp i olor a permanent. Amb fum de cigarretes angleses i ros color d'aigua oxigenada als cabells. Amb les seves illes de fondes econòmiques i baf d'oli cremat en una pagoda de Xangai o de Canton.

Centre nerviós en el tràfic adalerat dels buscadors del plaer.

Rebotiga de les grans ciutats portuàries on van a despulgar-se els cosos i les ànimes.

Quan es parla de fumaders, recordem Xang, entre colls emmixonats i piles de camises relluents.

Xang ens parlà de la tècnica del vici, una nit, a Lima, la bella ciutat dels virreis i tres vegades coronada vila.

Mai no havíem tingut un altre amic xinès, fins que aparegué Wong Lan a la crònica policíaca d'Europa.

Des de llavors havíem tractat endebades de localitzar-lo a la ciutat de la nit, sota les recoves, als tuguris, a les cases de raval, d'escalles pudents, amagades entre parets fosques.

Wong Lan, el creador de mons fantàstics, no apareixia, però, per enlloc. I nosaltres ja coneixíem la literatura de Jean Cocteau, presentint la violència dels somnis blaus i de les figures retallades en els somnis.

L'altre dia, però, Wong Lan fou detingut. La policia escallà els cinc pisos de la casa i arribà fins a les golfes, on tenia instal·lat el seu fumader. Avançà ajupint-se un xic per evitar de refregar-se amb la roba estesa que penjava de les cordes, i entrà, finalment, al tuguri del nostre desconegut amic.

Allí trobà Leong-Hona, en primer lloc, que havia treballat als arrossers entre l'aigua daurada d'Orient, i recordava una nena de rostre semblant al de la Lluna, la qual, segurament, es deia Flor de Lotus.

Hi havia també Sua Lona, el del safaireg marítim; Antoni Lang, cambrer d'un vaixell americà; Ak Chaw i Kan Chaw, importadors de sedes. El francès René Bouteau, ex-oficial de la Legió Estrangera, tancava la roda del somni perfumat.

Els agents digueren que hom havia denunciat amb insistència el traficant. Però Wong Lan, que és fatalista, murmurà tan sols, sense moure els seus ulls obliquats i mig tancats:

— Havia de passar!

Baixaren les escales dels cinc pisos silenciosament. Fora, el barri inquietant desenvolupava la seva vida entre mentides d'amors llogats i oferiments insistent de requincalla del plaer.

L'opi inundà Europa després del mil nou-cents catorze.

Quan els homes sense cames es deturaven dramàticament davant les vidrieres de les sabateries, quan els esguerrats movien en tràgics moviments el buit on havien tingut els braços, les dones nascudes de la riallada trista, entraven a les cantines dels barris baixos, tristos refugis de la tristesa europea d'aquell temps.

A les rebotigues, homes grocs immòbils, preparaven les llargues pipes nacrades i tancaven el cercle enigmàtic del somni.

L'opi estava de moda.

A la gran carnisseria s'havien liquidat, es cregué que s'havien liquidat, tots els vincles amb el passat, tots els compromisos amb la vida.

Tants milions d'homes foren sacrificats en homenatge a tants milions d'interessos, que la vida no tingué més importància que el somni del tòxic de meravella i de màgia.

Començava l'agonia d'una civilització.

I els intel·lectuals s'estiraven amb la despreocupació elegant dels sofismes epicuris.

Llavors l'opi desbordà les rebotigues misterioses dels barris baixos inquietants, i penetrà als cenacles i els llibres. I l'opi fou poema, novel·la, comèdia, conte frívol...

Però, en realitat, l'opi era el drama i la desesperació.

Wong Lan, arrestat per la policia, era ja un vell conegut. Havia estat processat diverses vegades, però se'l traslladava ràpidament amb les seves pipes nacrades, amb les seves tarimes i el seu llum d'oli, d'una banda a l'altra. I tenia sempre els seus vells clients silenciosos. Ells saben aguantar llarga estona el fum dins l'estómac, respirant sense llançar una sola anella de fum, fins haver assaborit el gust d'àcid del verí. Dormen amb el cos untat de sensacions floges i dolces com la mantega amb sucre.

I aquests vells i silenciosos clients de Wong Lan són incapaces d'haver-lo denunciat. En realitat, la portera de la casa sospita alguna cosa que la seva curiositat femenina no podia satisfer, i ho comunicà a la policia:

— A les golfes hi ha uns xinesos que es tanquen a la nit i s'amaguen darrera unes cortines de cretona, després d'haver arribat un a un, silenciosament, com a ombres.

I la policia europea, sabedora dels mètodes i procediments orientals, anà a la recerca de Wong Lan, el personatge llefiscós, que fixa sempre el seu somriure groc i negre en el seu rostre obert en interrogant. ¿Pensarà que tan sols Xang Kai Chek pot salvar Xina de l'opi?

Enmig del vertigen del món, convertit en una immensa drassana, els adolescents es barregen amb els homes vells i amb els homes madurs en els recons del ritus màgic del somni.

Venen, per una banda, la desesperació, i per l'altra, la desesperada esperança a redossar-se sota els passadissos del castell de fum blau.

Arribarà l'hora del despertar violent en la mort, i llavors Wong Lan tindrà una història terrible de fabricant d'il·lusions que viuen, de realitzador d'imatges, d'inventor de fantasmes, de follets i d'àngels.

Wong Lan, un de tants herois ignorats, èmul de la naturalesa, creador de mons fantàstics, convertit avui en ombra!

* * *

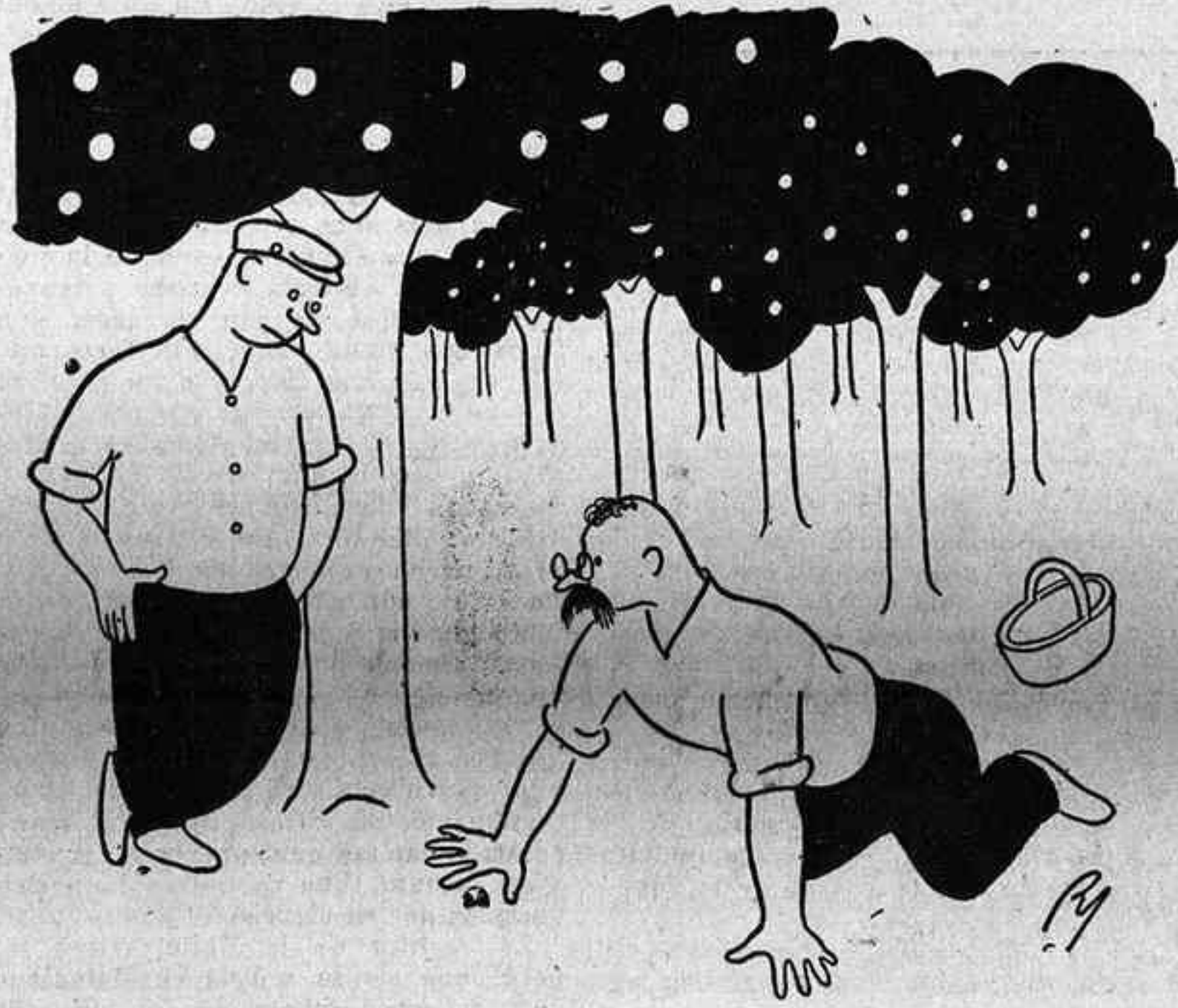
A les golfes que dialoguen amb la nit sota l'esclat enigmàtic de la volta celeste, mentre als seus peus es passeja la "mala vida", han quedat buides les tarimes contra les parets, com un cambrot de tercera classe al final del viatge.

La policia s'ha emportat les llargues i perfumades pipes nacrades i el llumener de coure gravat amb signes indecifrables, de la boca de drac del qual, com autèntica llengua de foc, apuntava l'ondulant flama blava que encenia els somnis.

* * *

Però els qui encara estan mancats de consciència i de claredat mental per a enfrontar-se amb aquest món terrible i amb aquesta època en què s'han deslligat totes les forces en lluita: els qui encara cerquen la solució mesquina de llur propi problema personal, sense comprendre des d'on creix, prosseguiran buscant el recó de Wong Lan, el nou tuguri de la felicitat, inaugurat, segurament, en finalitzar aquesta nova condemna inexorable.

Domènec S. MAGLIONE

MANIOBRES, per Riera
— Que feu manobres, vós, també?
— No: jo busco bolets.

FINESTRAL DE LA GUERRA

EL XAVA DELS TANCs

La lluna s'ha enredat entre els filferros de la xarxa metàl·lica que resguarda les avantguardes. — Els estels titil·len enllà de l'espai i tenen un reflex en les baionetes calades. — La terra s'ha esfondrat en zig-zag, seccionant l'oliverar i el camp de tiges mortes. — Natura desolada amb un eco aguditzat d'esclats de projectils. — En la pregonesa de la trinxera s'hi viu i s'hi mor. — La tragèdia, però, no hi detura la passa. — Si hi planés constantment, l'home no podria suportar-la. — Els fusells es desmaiarien en la mà incerta i els ulls desorbitats deixarien les conques rebels. — La mort dibuixa una ganyota que l'heroisme, d'un gest simplíssim, la fa escapar. — El cant i el gemec van de bracet. — La rialla degota per les espitlleres com el repiqueig de les metralladores. — El plor no existeix. — Poden sangrar els palmells de les mans i les comissures dels llavis, però les llàgrimes no mullen els pòmuls bruns i roents d'entusiasme. — Si algú defallís, els més amics el clivellarien a trets, incapaces de suportar la seva feblesa. — La covardia és el parany de la traïció. — Per això ha desertat dels camps de batalla. — Les xavolses subterrànies són habitudes de valents anònims que s'estasen davant les proeses d'altri.

Entre nosaltres hi ha hagut un heroi de bona pasta. — Avui mateix l'he revist i l'he abraçat. — És, a l'ensems que xaval, home madur. — Va començar la campanya abans de complir els quinze i avui tindrà, complets, els disset anys. — Així que ha pogut posar els peus a terra ha guanyat l'ampit de la finestra de l'hospital per apretar les nostres mans febleses. — Tot ho fa així: quan vol una cosa la pren. — Demà retornarà al seu lloc i dirà a l'infermera — sincerament — que el desig ha estat més gran que la voluntat. — I somriurà com un infant a qui perdonen una entremaliadura! — Encara té ferides de carn viva. — Ja porta una bona tongada lluny de nosaltres. — Li va esclatar una bomba d'aviació entre cames i té tot el cos esgarapat de metralla. — Del peu dret en té tots els dits seccionats i de la cama en porta un esquing d'os a la butxaca. — I, malgrat la seva inutilitat, ningú no el farà desdir de retornar quan els facultatius el deixin lliure.

Es un tirador excel·lent. — Quan operàvem per terres aragoneses — ell és d'allà i va passar-se en els primers dies de lluita, que per cert li valgué perdre pares i germana, afusellats pel feix — feia la vida impossible al seu germà gran, presoner i obligat a lluitar a les files contràries. — Ambdues posicions eren properes i així que el divisava ja l'encalçava a trets que rebotien a frec de la seva roba. — Recordo perfectament, que així que tingué ocasió de passar-se, li etzibà una plantafada com a premi al seu bon ull i de revenja a les proves a què l'havia sotmès.

En una ocasió, en envair un poble reconquerit, es feren presoners, que el Comandant conduïa a la Caserna General, per a ésser interrogats. — El camí era estret i anaven en renglera d'un. — Fet l'avanç, les nostres forces consolidaven les noves posicions i la calma era absoluta. — De sobte sonà un tret, un de sol, i cinc dels conduïts es desplomaven a la llinda del camí, sense prorrumpre un crit, com falcons per un llamp. — Així que tombà el cap el Comandant, sorprenent el xaval amb un genoll a terra i recalcat en el fusell mentre somreia placidament. — Fou amonestat. — I en preguntar-li els motius de la seva actitud, contestà: — "M'havien dit que una bala en traspassava quinze i he volgut cerciorar-me'n. Però malauradament, el resultat ha estat dividit per tres. — La meua munició deu ésser de càrrega antiga i la pólvora s'haurà passat. — D'avui endavant l'escolliré millor i així aprofitaré la punteria." — Més tard, per ordre superior, s'afusellaven els restants. — El xaval sabia quina classe d'elements eren aquells i no va voler desaprofitar l'ocasió de saldar un deute pendent amb els seus familiars volguts.

Abans de caure occit — era en les glorioloses resistències de Lleuant — va ésser l'admiració de Comandaments i tropa. — Sol, completament sol, inutilitzà sis tanquetes italianes. — Així que apareixien els monstres d'acer per rompre les línies pròpies, ell, temerari, saltava la trinxera com un esquiol i s'esmunyia per les lleus sinuositats del terreny com un serpent que vol sorprendre la presa. — Al cinyell oscil·laven les bombes de mà. — Entre nosaltres defallia l'alè. — L'expectació ens immobilitzava. — Vingué la primera topada entre l'home i la màquina. — Entre la pols del combat, so lament ens fou possible distingir com el xaval s'alçava al costat mateix de la tanqueta, com s'obria la porta i ell accionava amb el braç dret seguit d'una detonació reclosa en una carcassa d'acer. — S'havia valgut de l'engany en persuadir els seus ocupants, que l'havien enviat a portar-los munició. — Reetxí admirablement i ocupà el lloc que havia deixat vacant el seu gest admirable. — Ben prompte veiérem canviar de direcció la màquina i com la metralladora batia les posicions enemigues. — Presenciam ben palesament el desconcert entre les altres tanquetes, que maniobraven a la deriva. — Mentre nosaltres ens llançàvem a l'assalt, ell descendí, i amb el mateix frenet que inicià la gesta; inutilitzà, amb les bombes de mà, les tanquetes restants. — Com a penyor, s'endugué una de les metralladores a coll.

Tots l'hem tingut als braços i l'hi hem amoixat la cara borrisolada de pel moixí. — En deixar-nos ha fet una altra rebequeria de les seves. — L'hi havíem aconseguit passatge en un autocar de línia per al seu millor trasllat a l'hospital i l'hi refusat categòricament, preferint anar de control en control, fins al seu destí.

Llorenç COSTA

Front d'Extremadura, novembre.

Reivindicacions Colonials

Voldríem fer una lleugera referència a les nostres cròniques del 10 i 17 de juny darrer, en les quals preveïem l'agitació actual a Alemanya i Itàlia sobre el que ells anomenen revisió de colònies i mandats. D'aquelles cròniques, sis mesos després, només hauríem de rectificar la nostra apreciació que Txecoslovàquia no es resignaria a fer el paper de víctima. Els esdeveniments d'aquesta època turbulenta han confirmat totes les nostres previsions, addueix aquella que els francesos no somniaven respecte les pretensions d'Itàlia concentrades, malgrat totes les apariències, al Nord d'Àfrica i en especial a la Tunísia.

El ministre de Defensa de la Unió Sud-africana, Mr. Pirow, ha fet la seva tournée per Europa i ningú no sap ben bé el resultat del seu sondeig. Sembla, però, que el propòsit del Govern de la Unió ha estat el d'anticipar-se a tot intent de retrocessió a Alemanya de l'Àfrica occidental. En aquest punt sembla haver-hi unanimitat absoluta en el domini Sud-africà. Per altra part, des de la catàstrofe de Munic, s'ha aixecat a Tanganyika un clam vigorós contra tot intent de tornar aquella colònia a Alemanya. Gran Bretanya, que territorialment va liquidar els beneficis de la guerra del 1914-1918 amb un actiu esplèndid, matineja tant com pot per a donar a entendre que la satisfacció de les pretensions totalitàries s'ha de cercar en altres indrets que no siguin el seu imperi. I un dia es parla de Portugal, i un altre dia de Bèlgica; però si aquestes potències perillen que algun nou Munic les agafi de sorpresa, en canvi, les pretensions d'Itàlia semblen de realització més pròxima i semblen bastant més definides, i sembla, a més, que es dirigeixen particularment contra França.

Malgrat això, hom diria que en les latituds londo-parisenques preocupen més les pretensions alemanyes que les italianes. S'ha arribat a parlar de la recessió del Togo i el Camerun. I hom ja veu el port de Douala convertit en base de submarins, i la seguretat de Dakar compromesa, i la ruta marítima del Cap de Bona Esperança seriosament amenaçada. Si els alemanys tornessin a posseir el Camerun, serien a menys de 200 quilòmetres de Tchad, i considerant que Itàlia, a la Tripolitània, es troba a 1.000 quilòmetres de Tchad, fóra un joc senzillíssim estirar una mica els dos caps i realitzar el somni del transafricà i prolongar l'eix Berlín-Roma fins a Douala.

El Tchad ha estat fins avui respectat pels colonitzadors del Sahara pel fet de considerar-lo el nus de les comunicacions interiors africanes i el punt de convergència de les relacions occidentals amb el Sudan egipci i el Sudan occidental. Comercialment i militarment, la pèrdua del Tchad en mans italo-germàniques fóra un cop mortal per a la colonització francesa i dividiria el seu imperi africà en dos fragments completament desarticulats. Si França té alguna idea del desenvolupament orgànic del seu immens imperi africà, no pot pensar a clavar un tascó al cor mateix dels seus dominis i deixar saltar estrelles tan valuoses i de

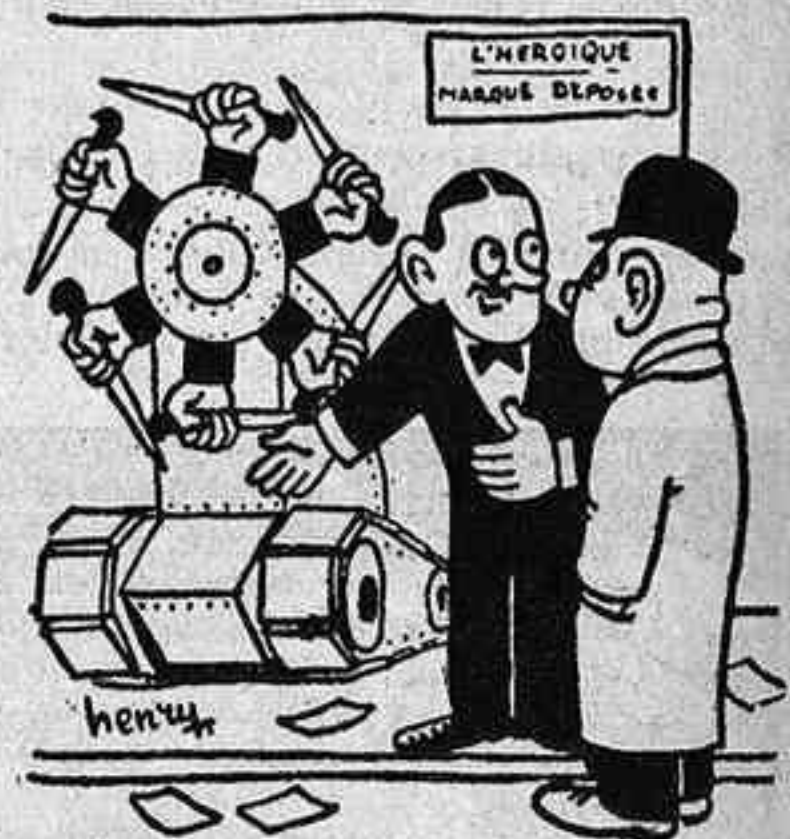
ple rendiment com és avui, després d'un treball de mitja centúria, la regència de Tunísia.

¿I si les exigències colonials es fessin derivar vers una col·laboració econòmica que sense alterar el mapa colonial francès permetés a Alemanya de participar directament a l'obtenció de matèries primeres i productes tropicals a canvi del seu material elèctric, els seus productes químics i oleaginosos? Hi ha qui preconitza avui una intel·ligència d'aquest tipus, una mena de pacte triangular com el que tenen Japó i Alemanya amb Manxucó, i que podria combinar-se entre Alemanya i França-metropoli i França-imperi. No sabem fins on pot arribar la candidesa de França, però l'experiència del 1911 al Marroc i les recents experiències al Brasil donen una idea suficient de l'ús que fa Alemanya de les concessions de caràcter econòmic, que deriven sempre vers una penetració i agitació política. En aquest cas la potencialitat teutona desbordaria en poc temps la col·laboració francesa, i l'absorció de l'imperi francès fóra una collita madurada amb el calor i l'ajuda de la mateixa França.

Tant si es vol com no, l'època dels acords econòmics i de les col·laboracions més o menys cordials ha passat. Les renúncies d'aquest any de desastre per les potències occidentals han situat els Governos totalitaris en el pla d'exigència i de franca agressió. No podríem dir quin especial interès pot tenir per a nosaltres que l'Àfrica equatorial sigui explotada pels francesos o pels alemanys, i del punt de vista d'eficiència econòmica no sabríem, sense titubeig, com fer la tria. Però si volem tenir en compte que Alemanya va fracassar abans del 1914 com a colonitzadora, i que els defectes que li impediren reeixir aleshores s'han accentuat avui extraordinàriament, veurem que només el sentiment imperialista i dominador pot ésser el propulsor de l'actual campanya expansionista.

¿Vers on s'encaminarà la fantasia de Chamberlain per a satisfer les noves ambicions totalitàries? ¿Per on podria iniciar-se el rastreig per a facilitar la solució de la "questió espanyola"? França es desvetlla, i els més obstinats han vist ara el dimoni on jeu. I si la Gran Bretanya no està disposada a perdre res més que el seu prestigi, la invitació passada d'una potència a altra i refusada per tot, tornarà a França. ¿I què té França per a donar? Els crits proferits a la Cambra italiana reclamant Niça, Savoia, Còrsega i Tunísia indiquen el que deien ja fa temps: que el pla és madurat i antic, i Itàlia espera a la Mediterrània les satisfaccions que Alemanya espera a l'Orient d'Europa. I, o se'ls fa camí, o cal trobar altres expedients que els paperets simbòlics declarant que tot s'arreglarà sense recurs a la guerra. Aquestes expansions idil·líques frec a frec de la tragèdia només poden tranquil·litzar els qui directament o indirecta col·laboren amb els Estats feixistes. Els altres, l'opinió francesa i britànica, cada dia veuen més clar que el que va evitar-se pel setembre vindrà qualsevol dia agreujat pels errors comesos i les posicions perdudes.

M. SERRA I MORET

L'heroisme mecànic de Mussolini, marca registrada.

— Uix, quin fàstic! Per tot arreu es fica aquesta bestiola.

L'ESCOLA NOVA 3: L'ACTIVITAT ESCOLAR

Si és important—diríem essencial—que els infants compresos en l'edat preescolar es formen en l'escola de la vida, aquesta importància—convertida ja en exigència pedagògica—augmenta extraordinàriament en ingressar aquests a l'escola graduada.

L'escola perfecta és aquella que posa l'infant en contacte amb la vida i el prepara per a la vida. Cal no oblidar que l'infant d'avui és l'home de demà i que únicament a base d'una formació

proporcions més àmplies i té un abast educatiu més eficient—si això és possible—que en l'edat preescolar. La cultura física, en aquest cas, és complementada per les pràctiques higièniques, tan necessàries al desenvolupament normal de l'organisme de l'infant.

Per altra banda, ningú no ha de trobar estranya la manca, gairebé absoluta, de material pedagògic artificial, tota vegada que les classes responen, com ja hem dit, a un pla natural, i,

L'hora de l'àpat en un jardí d'infants anglès

física i intel·lectual en consonància amb la missió específica a què ve destinat per llei natural, el noi, convertit en home, podrà acarar-se amb la vida sense experimentar una sensació de covardia ingènita que podria ésser la causa del seu desviament total en prendre contacte directe amb allò que, durant el període educatiu, li havia estat amagat per una defectuosa concepció pedagògica que tendia a isol·lar-lo de la realitat per por a lliscar per camins que podien deformar-lo espiritualment.

L'Escola Nova, orientada en aquest sentit modern de la pedagogia, ve a subsanar deficiències observades en el conjunt escolar de Catalunya, per la qual raó es manifesta obertament en el sentit que no és possible amagar als infants les realitats de la vida, car fer el contrari seria caure de nou al vell concepte de la pedagogia burgesa, que tendia a fer, dels infants, homes ineptes per a enfrontar-se amb la dura realitat de la vida amb plena capacitat activa.

Es evident, però, que no s'ha de prendre com a base de la realitat viva tot allò que tendeix a la morbositat i al sadisme, més aviat repulsiu que reactiu. Per a produir reaccions que consonin amb les sensacions i percepcions de l'infant, cal presentar els fets que arribin a l'ànima d'aquest per mitjà dels seus sentits, més o menys deserts a l'observació, i convertir-los en mitjà d'expressió o d'estudi, fins a desfer-ne una finalitat pràctica: la de formar la consciència de l'infant en un sentit rectilini, absolutament normal.

L'escola, doncs, ha d'ésser l'inici de la vida en l'infant. I de l'escola ha de sortir-ne plenament capacitat i en condicions d'acarar-se amb l'activitat dinàmica de la vida quotidiana, complexa i plena d'obstacles, que l'escola ha de vèncer prèviament, a través del pla educatiu de l'Escola Nova, que va de la formació preescolar a l'escola política i professional.

L'escola graduada manté, en el seu pla general d'activitat, la mateixa trajectòria del Jardí d'Infants, en el sentit de la lliure manifestació de l'alumne. És natural, però, que l'activitat de l'infant es manifesti, encara que espontàniament, impulsada pel sentit del deure i de la disciplina, adquirint en el transcurs del primer grau del pla general d'ensenyament, cosa que facilita, ensems que la seva preparació intel·lectual totalitària, de la qual no pot prescindir, la formació i manifestació del caràcter.

L'òptim personal del rendiment professional—diu Bolt—és la resultant de la col·laboració de les facultats intel·lectuals amb el caràcter. I a aquest propòsit l'infant és sotmès a un pla educatiu que té com a base la manifestació espontània de la vocació individual per tal d'encarrilar-lo i fer que doni, amb el mínim esforç, el màxim de rendiment.

Les classes es desenvolupen amb un dinamisme i una varietat que manté, sense fatiga, l'interès constant de l'infant envers aquelles matèries que constitueixen el punt bàsic de la seva formació intel·lectual. D'aquesta manera l'alumne es nodreix progressivament de tot allò que ha de saber i assimila totes aquelles coses que, a poc a poc, formen el seu bagatge cultural.

Per tal que l'infant prengui contacte directe amb la vida i s'acostumi a les tasques d'ordre general, l'escola estableix funcions utilitàries que són encomanades als alumnes, tals com afers d'organització de grups, conreu i conservació de plantes, atenció a companys d'edat inferior, neteja, etc., que són un estímul per a l'activitat col·lectiva de la població escolar.

Tampoc no és negligida la cultura física, que en l'escola graduada pren com a conseqüència, és cercat el ma-

terial en la pròpia naturalesa. L'estudi, doncs, és teòric i pràctic a la vegada, i comprèn, distribuïdes conscientment per graus, les matèries següents:

Llenguatge, Matemàtiques, Geografia, Història, Ciències naturals, Ciències socials, Arts plàstiques, Biologia, Física, Química, Cultura física, Música, Dibuix, Llengües estrangeres, Treballs manuals i Modelatge.

Una de les matèries escolars que més importància tenen dintre de la moderna pedagogia, en la qual es basa l'Escola Nova, és el dibuix espontani de l'infant, per mitjà del qual s'obre un vastíssim camp d'observació a l'educador, el qual pot investigar, sense que l'alumne ho sàpiga, el grau de desenvolupament mental, la seva psicologia, la seva capacitat retentiva i de síntesi, les condicions de constància i d'imaginació i, finalment, les seves preferències.

Cal tenir en compte que per a l'infant el dibuix és un joc, meitat divertiment, meitat treball, en el qual es sintetitza la seva expansió creadora i es recull la seva visió de les coses per mitjà de la imatge. Per a ell el cavall que camina i el que ha dibuixat són iguals i tenen un evident valor de retenció que enriqueix els seus coneixements.

Per altra banda, el dibuix educa la voluntat, tota vegada que l'infant s'es-

El caminant del desert va al cafè de l'oasi com el mariner va al cafè del port, i és allà on s'assabenta de les coses noves i velles de totes les latituds, i on s'estranya de tot el que està tip de veure i sentir.

Quan anirà a un altre oasi, o a algun aduar miserable, explicarà als seus companys la història que li han contat al cafè, per bé que ho farà a la seva manera o tal com plagui als seus auditors, car coneix llur esperit i allò que els convé.

Aquests la recontaran a altres, transformant-la, deformant-la a llur grat. Així, tot el desert sabrà la notícia propagada de boca en boca, i les diverses versions no tindran res a envejar als relats variats dels rotatius metropolitans.

I això sempre serà dit en veu baixa, entorn de les tasses de cafè espès, dels vasos de te a la menta, entre la fumera del narguilé i dintre l'ombra feixuga de la sala, on l'un s'arramba contra l'altre, colze contra colze, genoll contra genoll. Els homes habituats a l'olor del mel enllà, són insensibles a la sentor agra que els envolta; carns humides de greixums antics, concentrats i diversos; begudes aromoses, fumeres compactes...

Després de les notícies dels dies, escolten les llegendes meravelloses de les èpoques esborrades. Per bé que ja les han sentides des de llur infantesa, es complauen encara amb aquestes narracions que semblen sempre noves perquè el narrador canvia els episodis o bé n'hi afegeix.

Al seu torn contenen aventures. Parlen de tempestes espantoses que ells han enxugat enmig de la sorra, encaminant-se als palaus rutilants que habiten les sirenes enganyadores, de veu divina, prometedora d'amors paradisiacs.

Alguns descriuen, amb els ulls en flama i els llavis tremolosos, aquestes dones idealment belles, car és una glòria, entre els nòmades, haver escapat en vida dels atractius fascinadors d'aquestes dones tan irreals com un miratge. El qui es-

A P U N T S

LA VÍDUA ALEGRE

Tot i anar vestida a la manera camperola, endolada, amb el mocador negre al cap, és delicada i fina. Com totes les dones d'aquí, té les canes robustes, ben formades. La figura és ben graciola, el rostre rodonet, amb uns ulls tot amorosos, amb un punt de malícia.

Es simpàtica i afable, joveníssima. Mou gran rebombori amb les dues criatures que té, i, de tant en tant, se li escapa una mirada pel soldat que passa. La veus passar sovint per la plaça, arrossegant amb una mà una de les criatures, rebecca, amb l'altra eixarrancada sota l'aixella.

Quan una vídua així té algun assumpte a la població propera, qui, que ho pogués fer, no li brindaria el seu cotxe? ¿Qui no li faria portar a casa una d'aquestes coses que ara van tan escasses?

SOBRE LA DEMOCRÀCIA

(Fragment d'una carta.)—«Encara que veig cada dia més clara la brutalitat dels homes, que fa que cerquin ésser manats, o més ben dit, dirigits per la força, com més va sóc menys partidari d'aquest sistema. Jo penso que els homes tenen moltes classificacions. La democràcia hauria de tenir-ho ben present i tractar la gent segons es mereixi. L'home que no respecta la manera de pensar dels altres, i empra la força per obtenir el que ell voldria que predominés, ha d'ésser tractat d'igual manera. Ara bé, l'home que respecta la majoria i espera per a imposar el seu ideal obtenir aquesta majoria, no hi ha dubte que ha d'ésser respectat. En poques paraules: s'ha de tractar acadàsic de la manera que es mereix.»

L'ARTICLE D'EN VINYES

Avui, un amic m'ha enviat aquest treball, publicat ja fa temps, sobre uns articles meus. Tenia referències de la seva publicació, però, fins ara, no m'ha estat possible de llegir-lo. La primera impressió que m'ha fet coincideix amb la de l'amic que me l'envia. S'ha d'haver llegit molt per a entendre'l. Amb tot, fins allà on jo arribi—el que ja el que pot, no està obligat a més—m'esforçaré a explicar la influència dels llibres vedants en mi.

Primer que tot, tinc de dir que en llegir en l'article d'en Vinyes, les paraules "social-democràtic", "arisme", "budisme", etc., he tingut la sensació d'haver escrit alguna barbaritat. Per això, m'he rellegit, tot seguit, i el cas és que, tot i trobar els meus Apunts una mica pedants, com el del meu contrapunt, no veig quina relació puguin tenir amb totes aquestes coses.

Tan fàcil que és veure, per qualsevol que s'hagi fixat en el que he escrit, que si llibres com aquests de Romain Rolland—que no són vedants, tot i que presentin el vedantisme de la manera més clara—m'han influenciat és degut a què en mi deu existir una tendència que obliga a definir, per més que ens repugni les definicions, haurem de qualificar de neo-platònica! En efecte, si alguna cosa que sabia de Plotí m'havia fet ja gran efecte, no té res d'estranyar que les al·lusions que fa Romain Rolland, al llarg de la seva obra i sobretot en la

nota segona, al final d'ella, sobre l'analogia de la mística hel·leno-cristiana dels primers segles i la hindú, aguditzessin el meu interès per l'esforç suprem de la filosofia grega.

Que m'acusés de neo-platonisme, en Vinyes, hi passo. És més, per mi, com per l'esperit hel·lènic, la porta de l'èxtasi, que no cedeix els drets mai, és la BELLESA. És a dir, que sóc un amant, i practico—com practica tot artista—fins on em permeten les meves forces, el yoga de la BELLESA, mitjançant el qual l'ànima, inflamada per ella, ascendeix vers la llum del Bé; per damunt de la qual no hi ha res. Segons Romain Rolland, aquest vol diví del mistic alexandri, és exactament el mateix que traduí Beethoven, en una frase musical del crepuscle de la seva vida i que arrenca directament del CONVIT platònic.

Ara bé, aquesta teoria de l'èxtasi per recolliment en si i per la negació dels sentits, de la raó i del mateix ésser, per a identificar-se amb la UNITAT, és, a grans línies, la mateixa que l'Orient ha practicat en tots els temps.

En Vinyes diu que vaig de cara a la tenebra. En tot cas, quina tenebra més lluminosa! Segons J. Melhis, la filosofia de Plotí és l'última expressió de l'ànima grega; l'assai definitiu per a provar la superioritat de l'esperit grec; l'últim gran intent per a conciliar l'esperit oriental amb l'occidental sota l'imperi de la forma pura.

Hi ha una aspra i meravellosa dolçor en aquesta darrera creació de l'esperit hel·lènic. Una vegada més, contemplem en una síntesi grandiosa el que ha estat Grècia per a la humanitat. La doctrina de Plotí no és una manifestació de decadència, com la major part de les creacions de l'època alexandrina—altrament, tan semblant a la nostra,—fatigada i decrepita, sinó una gran concentració, de totes les potències espirituals, un fanal de Belleza. La doctrina de Plotí demostra que Grècia estava destinada a aconseguir eterna significació per al destí de la humanitat. De fet, les seves idees han penetrat en la filosofia medieval i en la moderna. I omplen i animen encara els sistemes d'un esdevenidor llunyà.

Si mirem enrera—conclou Romain Rolland—i considerem la prodigiosa corba de l'esperit humà en els darrers segles, veurem l'alliberament de la síntesi clàssica antiga—que resultava massa estreta;—la seva emancipació gràcies a l'arma del racionalisme crític, negador i revolucionari; el vol sublim de la ciència experimental i positiva en el segle XIX; la inseguretat de les lleis científiques, l'aparició de la relativitat, la invasió del subconscient, l'antic racionalisme amenaçat, que de l'ofensiva passa a la defensiva, sense que les antigues creences trobin terreny on assentar els fonaments que la raó ha des troçat...

Però, tot ha servit. I ara se'ns promet una època de nova síntesi, en què un racionalisme nou, més ampli, però conscient dels seus límits, s'unirà a un intuicionisme nou, però assentat en límits més fermes. Els esforços reunits d'Orient i Occident crearan un ordre d'idees nou, més lliure i més universal. I, com succeeix sempre en les èpoques de plenitud, d'aquest ordre intern en sorgirà una força i una confiança audaç vers l'acció; un renovellament de la vida individual i social.

Josep SOL

força a establir una relació lògica i fins anatòmica d'allò que ha copiat sota el seu propi impuls creador.

Rousseau voldria que l'infant cultivés el dibuix—gimnàstica dels sentits—«no precisament per l'art mateix, sinó per a adquirir una visió justa i una mà flexible». I Viollet le Duc declara que l'estudi del dibuix no ha de tendir a formar artistes sinó a ensenyar, simplement, l'escriptura de les formes, cosa que està completament d'acord amb la tendència de l'infant al realisme visual.

El dibuix, doncs, és un poderós mitjà d'educació, i a les seves ensenyances

deuen, els mestres, una bona part de les orientacions que els són necessàries per a enfocar amb exactitud les normes educatives que han d'ésser aplicades a cada alumne. Això a part, naturalment, de la seva alta valor pedagògica.

Finalment, l'escola graduada, i sempre en el seu just mitjà, posa una atenció especial a l'ensenyament científic per tal de preparar l'infant, segons la seva capacitat natural, per a l'ingrés a les escoles d'ensenyament tècnic, professional o acadèmic.

Manuel VALLDEPERES

L'estímul de la fantasia

colten ja saben que tot és fantasia, però callen perquè gaudeixen en pensar que podria ésser veritat.

Emportats per la imaginació, els mateixos narradors no dubten gens de la veracitat de llurs aventures. Potser quan

abandonaran l'oasi, per afrontar de nou els perills del desert, encara serviran l'esperança de veure com es realitza el que llur imaginació ha infantat.

I la música, que ritma totes les contalles al país de l'islam, els bressola i els fa crear tots aquests miratges, car tots els homes, especialment els que ballen amb les dureses de la vida, són els qui assaboreixen millor els somnis, bo i convertint-se en veritats que ajuden a viure.

Quan tothom calla, sorgeixen d'un recó dues noies d'uns quinze anys, edat en la qual les dones de l'Àfrica estan en la plenitud de llur bellesa, car a vint anys ja són velles i ningú no les vol. Aquestes dues ballen des dels dotze anys per fer-se una vellesa tranquil·la.

Als nostres ulls són lletges, però els naturals del país les troben formoses. Llurs braços són menys negres que els nostres, torrats pel sol, però els d'elles estan carregats de nombroses argolles de metall que dringuen a cada moviment, i nosaltres ens imaginem sempre que per allà hi ha algun gos que s'espolpa les puces.

Una música llangorosa surt de no se sap on i les dues noies comencen a contorsionar-se, sense moure's de lloc, com dues serpents, en una dansa ensopida; al seu ritme, tots els presents cauen en una mena de somnolència que nosaltres no gosem trencar, aguantant-nos quasi el respir, no atrevint-nos a tocar la tasca de cafè, temerosos de fer fressa, que ens treguin.

Per fi la dansa mor, més que no pas s'acaba, i quan pensàvem que en emmudir la música l'esperit de tots es deixondiria, veiem que tothom resta callat, concentrat en si mateix. Per a nosaltres, aquell silenci és torturador; i ens disposàvem a sortir de puntetes, quan una veu fosca, com sortida dels més llunyans confins del desert, comença a desgranar una altra fantasia, a l'encís de la qual tornen a animar-se els rostres dels qui han restat indiferents, allunyats, mentre les dues noies han intentat atreure'ls.

Als nostres ulls, elles representen la realitat del país, però no per als indígenes, per als diguem-ne mariners de la mar d'arena, que havien entrat a fantasia en aquest cafè de l'oasi, del port del desert.

Es que allà dintre hi havia part de l'ànima de les planícies africanes, la qual és feta d'innombrables ànimes que l'han estimat; i la seva alenada, quan bufa cap els poblats, aporta, als homes, partícules d'aquestes ànimes. Per això les respiren, per això se n'impregnen, i per això es deixen emportar per la fantasia, com per una embriaguesa.

El vent els fa sentir els ecos dels cants de llibertat, dels cants d'amor que brollen del pit de tots els qui, havent abandonat llurs fogars, han anat, com aimadors sotmesos, a perdre's en la glòria de l'amor tot somni.

Ferran CANYAMERES

(Dibuix d'Opisso)

UNA PUBLICACIÓ OPORTUNA

Litografia de Fortuny per a "El mendigo hipócrita"

El que més ens complagué de la darrera Exposició del Dibuix i del Gravats fou que aconseguís que aquestes dues branques de les Arts de l'Espai ocupessin en la consideració i apèl del nostre públic l'alt lloc que es mereixen, i que contrastava amb la fredor i fins i tot la indiferència amb què aquest les acollia, tot i fent-los jugar com una mena de paper de Cendrosa.

Un altre notable i oportú ajut en aquest sentit és segurament l'aportat per la publicació, que ara comentarem, i que inicia les edicions de la Biblioteca Pac (Llibreria Verdaguier, A. Domènech, S. en C.), que ens prometen una sèrie de fascicles interessants, que sota el títol comú d'"Els artistes i llurs temes", es proposa donar a la llum uns volums tan pulcres i plens d'atractiu com aquest primer dedicat a unes "Litografies de Fortuny adolescent", fins ara completament ignorades no solament del gran públic sinó fins i tot dels biògrafs més fidels del gran pintor reusenc.

Aquesta publicació és encara oportuna perquè és fins ara l'única aportació inèdita i d'importància excepcional que la commemoració del centenari del pintor de "La Vicaria" ha motivat, per tal com fora d'alguna assaig o biografia de circumstàncies, orfes de dades noves i de punts de vista personals, no hem sabut veure enlloc que se celebrés la dita commemoració amb la brillantor desitjada: no solament no s'ha organitzat la retrospectiva que ens hauria permès de descobrir alguna possible obra inèdita de Fortuny o almenys discutir les atribucions, sinó que no s'ha inaugurat el monument per al qual els germans Oslé han produït una obra tan inesperada per la maduresa de la realització plàstica com per la plenitud de vida interior.

El text d'aquesta primera publicació de la "Biblioteca Pac" es deu a la ploma del combatiu Ferran Callicó, els acurats retrats al llapis del qual tan ben acollits han estat pels nostres amadors de les arts. Callicó es limita noblement a comunicar als lectors com, degut a una afortunada casualitat, li vingué a les mans en el curs de les seves corrieres per les llibreries de vell un rar exemplar d'"El Mendigo hipócrita", traducció castellana de "Les trois hommes forts" de Dumas (fill), amb unes litografies originals no gens menys que de Maria Fortuny. Aquest llibre no solament no figura en cap bibliografia, sinó que és completament desconegut dels llibrers experts: només es tenen referències d'un altre exemplar que posseeix la Junta de Museus. Imprès el 1857 a la Impremta de Joaquim Bosc, els editors no donaren el nom de l'autor de les il·lustracions, aleshores un adolescent innotat, tot i limitant-se únicament a anunciar en la portada que l'esmentada traducció de

"LITOGRAFIES DE FORTUNY

ADOLESCENT"

Dumas era "adornada com precioses làmines litografiades". Segons sembla, Fortuny, posteriorment, per escrúpols de consciència artística volgué fer desaparèixer aquestes obres primíctives. Es creu també que, una vegada ja cèlebre i amic d'Alexandre Dumas, en assabentar-se aquest que Fortuny havia il·lustrat una obra seva, manifestà desigs de conèixer-la, tot i essent satisfets aquests pel gran pintor català.

En examinar aquestes il·lustracions litografiades, en nombre de deu, allò que primer es percep en elles és la impressió fortíssima que la contemplació de les litografies del mestre Gavarni produïa a Fortuny, fet aquest que ja ha estat reconegut per tots els biògrafs del mestre reusenc, encara que cal reconèixer que enlloc com en aquestes il·lustracions de "El Mendigo hipócrita" es descobreix tan netament la influència exercida damunt el nostre pintor per les obres de l'agilitat i càustic creador de "Thomas Vireloque". És clar que aquesta influència és més aviat d'ordre purament tècnic, ja que Fortuny, essent essencialment un "pintor", mal podia copsar les subtilitats i les arduïdeses tant d'anàlisi com de plasmació gràfica-psicològica que feren de Gavarni un agut i audaç precursor dels recercadors de les terboleses animiques que foren els Guys, Rops i fins i tot Toulouse-Lautrec. Aquesta inegable manca de perspicàcia i d'agudeza psicològica que s'observa en comparar aquestes produccions primíctives

de Fortuny amb les del mestre costumista parisenc, tan essencialment parisenc del "Segon Imperi", aquesta manca d'agudeza, doncs, fa que, malgrat els trets de factura i de tècnica manllevats pel nostre pintor en les litografies de Gavarni, aquestes il·lustracions de "El Mendigo hipócrita" no permeten pas de situar Fortuny en els rengles de seguidors, deixebles o si volen imitadors de Gavarni, com foren, per exemple, Damourrette, H. Valentin, el curiós "bohemí" Chandelier, el tendre i resignat Geniole i el més reputat de tots, Beaumont. Aquestes il·lustracions fortunyanes estan molt més íntimament emparentades per la llangor tènue somnadora i un bon xic pueril amb les obres dels vinyetistes i il·lustradors dits romàntics, d'entre els quals sobresurten els Deveria, Maurin, Gigoux, etc.

Malgrat les influències, però, aquestes litografies que l'acurat retratista Ferran Callicó ha tingut la sort de descobrir i l'encert de donar a conèixer, revelen ja molts trets dels que posteriorment havien d'ésser peculiars de la maduresa del pintor. Per damunt de tot, elles evidencien ja, per la innegable superioritat de les planxes representant personatges isolats damunt aquelles altres amb figuracions més dramàtiques i mogudes, que el nostre pintor estava més dotat i capacit per a ésser un "observador" dels aspectes externs que no pas per a ésser un "creador de caràcters", estava més dotat per a ésser un "gran pintor" que no pas per a ésser un "gran il·lustrador", la qual cosa forma el més gran contrast amb allò que s'esdevé amb el seu diuègne model i alhora emul Meissonier, per tal com és innegable que, a l'inrevés del que ocorre amb l'autor de "La Vicaria", tot allò que són tares i falles en els quadres de Meissonier com a "pintura pura" són qualitats i encerts en les seves sorprenents i admirables il·lustracions dels "Contes Remois".

M. A. CASSANYES

HA MORT RAMON VAYREDA

Pertanyent a una família d'artistes il·lustres; fill de Joaquim, el gran paisatgista i creador de l'escola olotina; germà de Francesc, el robust pintor traspassat prematurament, Ramon Vayreda es va dedicar des de molt jove a les arts plàstiques com a crític, escrivint articles, publicant llibres, donant curses i conferències sense parar, inlassablement, arrossegat impetuósment pel seu entusiasme i la seva inquietud. Col·laborador constant de MERIDIA des dels primers números, els nostres lectors ja coneixen els seus treballs, en els quals la documentació s'alliava a la penetració.

Ara, a Olot, una bronconeumònia ens l'ha arrabassat ràpidament. En cinc dies... A la família del plorat company expressem el testimoniatge del nostre sentiment.

CARNET DE LES ARTS

Les Edicions d'art soviètiques fan llur aparició en el mercat occidental. Acaben d'aparèixer simultàniament:

1. "L'Ermitatge d'Estat a Leningrad" (30 reproduccions en colors de quadres de Jordans, Rubens, Rembrandt, Le Nain, etc., format 28x35).
2. "J.-B. Corot" (recull en colors —30x36— de totes les teles de Corot que es troben en les diverses col·leccions de la U. R. S. S. Text de M. Abramov).

S'annuncia a les mateixes edicions: "Mezhdunarodnaia Kniga a Moscú", un album de 32 reproduccions en colors d'obres (Monet, Renoir, Cézanne, etc.) del "Museu d'art occidental de Moscú".

Aquestes obres són venudes actualment a París amb textos russos, anglesos i francesos.

- Una exposició Matisse és sempre el record dels temps virils en què es revelaven alguns pintors àvids d'expressar-se sense hipotecar la successió de llurs antecessors.

L'actual exposició Matisse de la Galeria Rosenberg (21, carrer de la Boétie, París) és una tria d'obres pintades de deu anys ençà i d'algunes altres que són un reflexe de les preocupacions de l'artista, els primers temps del seu sojorn a Niça (1919).

Ja és sabut que Matisse féu sovint seva la declaració de Gauguin: "La barbàrie és per a mi un rejuveniment." I, per a tots aquells que s'estranaven del seu retorn als exaltants equilibris de forces, àdhuc inharmoniques, de blaus purs, de grocs, de vermells de la seva època dita "fauve", Matisse reprovava tot allò que no era un retorn a la puresa dels mitjans capços de remoure "el fons sensual dels homes". N'hi ha prou amb mirar tal pintura del 1938 per a retrobar en Matisse el virtuos d'un saborós desequilibri de tons que arriba a crear un ordre molt personal alhora sedant i excitant. És exactament l'expressió dels gustos profunds d'una època i, per al públic sensible, un rejuveniment.

- Aquesta exposició de Matisse és un bon pretext per a ressuscitar algunes opinions del mestre sobre les seves intencions:

"El que persegueixo per damunt de tot és l'expressió. Alguna vegada m'han atorgat una certa ciència tot i declarant que la meua ambició era limitada i no anava més enllà de la satisfacció d'ordre purament visual que pot procurar la vista d'un quadre. Però el pensament d'un pintor no ha d'ésser considerat fora dels seus mitjans, per tal com no val si no quan és servit per mitjans que han d'ésser tant més complets com més profund és el seu pensament. No puc distingir entre el sentiment que tinc de la vida i la manera com la tradueixo.

"L'expressió per a mi no radica en la passió que esclatarà sobre un rostre o que s'afirmarà per un moviment violent. És en tota la disposició del meu quadre: el lloc que ocupen els cossos, els buits que hi ha entorn d'ells, les proporcions, tot això hi té la seva part. La composició és l'art d'arranjar de manera decorativa els diversos elements dels quals disposa el pintor per a expressar els seus sentiments."

● Els pintors i tots aquells que estimen la pintura coneixen la personalitat de François Desnoyer. Es poden veure cada any les seves obres als salons parisiens: als Independents, al Saló de Tardor, etc., i nombrosos són els partidaris d'aquest pintor robust que segueixen la seva evolució amb la mateixa curiositat que llurs antecessors observaven, el 1902 o el 1906, a les mateixes exposicions, l'originalitat naixent de dos o tres artistes avui famosos.

Per primera vegada, es pot veure ara un conjunt important de François Desnoyer. Les cinquanta pintures fetes aquest any a Txecoslovàquia i presentades a la "Maison de la Culture" de París, permeten a un públic nombros de reconèixer els dons de colorista i la voluntat de composició d'aquest audaç constructor, les síntesis del qual, fetes

de ritmes alegres i de plans simples amb colors esclatants, revelen, sense eclipsir, els seductors refinaments i la salut del seu temperament.

Però és emocionant de descobrir que un artista de vàlua pot ésser un home. François Desnoyer, en decidir destinar el producte de les vendes de la seva exposició als refugiats txecoslovacs, recorda que un deute ha estat contrari envers la dissortada nació de Karel Capek i que aquest deute ha d'ésser abonat "sota totes les formes imaginables—diu el crític de "Ce Soir"—tant pels francesos que es feliciten del dictat de Munich com per aquells que no oculten llur vergonya d'ésser els contemporanis de Bonnet".

● Justin Godard, antic ministre francès, acaba de publicar a les "Editions du Cuvier", a Villefranche-en-Beaujolais, una saborosa antologia de l'antic joc de builles esdevingut, sobretot a França, el més popular i el més plàcid dels esports. Quaranta reproduccions, tretes de l'obra dels mestres, il·lustren aquest llibre (baixos relleus romans i dibuixos anònims del segle XIII, pintures i dibuixos de Breughel, Téniers, Van Ostade, Goya, Callot, Verne, Chaullet, Gavarni, etc.). Quaranta textos extrets de les obres de Rabelais, Erasme, Diderot, Ampère, etcètera; de Jolinnon, Chevallier, Pagnol... celebren la pintoresca ingenuïtat del joc, les builles, el parquet, i el darrer de la Fanny, "efígie d'una noia bonica impúdica que els jugadors dsgraciats han de besar en la part del seu cos més carnosa".

● El número de novembre-desembre de la revista francesa "Musée Vivant", butlletí de l'Associació popular dels Amics dels museus, conté remarcables articles de Paul Vitry, conservador del Louvre ("L'esclat de la cultura francesa al Louvre"), de Loiseau, conservador del Museu d'Arts i Oficis, sobre el seu "Museu del Conservatori nacional", de Georges Pascal, conservador adjunt de Carnavalet sobre el seu "Museu de la Història de París", etc.

Al marge d'una Exposició d'Art "degenerat"

L'art al tercer Reich

Com diem l'altre dia en una nota breu, s'ha inaugurat a París una gran exposició de pintura alemanya d'aquella que els nazis qualifiquen de "degenerada".

"L'art alemany no és mort!", ha exclamat un crític francès després de visitar aquesta exhibició. Els artistes alemanys refugiats a l'estranger, en efecte, no han abdicat i conserven tot llur ideal que és: "Pintar lliurement."

Figuren en aquesta exposició artistes tan prestigiosos com Max Ernst, Paul Klee, Fred Uhlman, Graumann, Beckmann, Heinz Lohmann, Frabo... Tots ells aporten el millor d'ells mateixos i una contribució sincera a l'art. L'ur ofici és sòlid i llur paleta rica de color. Hi ha en aquest certamen una tela de Wolheim, "El Circ", que un dia ha de trobar un lloc en algun museu, i que restarà com el testimoniatge d'una època i s'oposarà al famós "Circ" de Seurat.

Al costat de totes aquestes teles figuren els trossos d'aquell "Cap d'home" del gran mestre austríac Kokoschka que ha estat destruït per la Gestapo... I la reproducció d'una litografia de Renoir que ha estat víctima del mateix ultratge... Perquè actualment en el Tercer Reich límits molt severos són fixats als artistes, la inspiració és dirigida, i cadascú s'ha d'esforçar a aconseguir una mena de fidel reproducció fotogràfica. El més gran artista del III Reich és Hitler! Hitler ha estat consagrat el més gran artista de l'Alemanya moderna. I no tan sols de l'època actual, no tan sols del

segle XX, no tan sols dels temps moderns—sinó de "tots els temps!"

Darrerament, Hitler ha estat qualificat com "l'arquitecte més genial de tots els temps" (Goebbels), com el més gran artista vivent!, i des de fa una setmana com "el més gran escriptor alemany", a desgrat de les faltes d'ortografia del "Mein Kampf", o com "el més gran mestre de totes les èpoques". Així ho ha afirmat un tal Wagner, cap nazi de Munic. El mateix Hitler, sense falsa modestia, no ha vacil·lat a parlar del seu museu privat, erigit a Munic segons els seus propis plans, com una cosa "única i grandiosa, tal com no n'existeix sinó una vegada en el món".

Una nova llegenda s'està obrint pas: la de Hitler, artista genial, Hitler, déu de la cultura alemanya.

Des del maig del 1938, el ministeri d'Educació nacional nazi ha decretat que només les obres d'artistes morts ja trenta anys poden ésser admeses en els museus alemanys. El museu berlinès d'art contemporani ha estat dissolt i transformat en una oficina administrativa.

Però els mateixos artistes difunts no es troben pas a cobert de cal·lumnies, d'errors de judici inconcebibles i de vegades de grosseres falsedats per part de les "autoritats" artístiques hitlerianes.

Així, Rembrandt ha estat qualificat per una personalitat oficial de pintor "de ghetto"; i actualment els guies del més gran museu berlinès, el Kaiser-Friedrich Museum, creuen oportú de fer ironies sobre

«L'ALTA FINANÇA», per Grosz

les obres del mestre neerlandès en la sala que els és reservada.

Així mateix, un museu berlinès va organitzar, el 1937, una exposició de les famoses "Horrors de la guerra" de Goya, amb la interpretació que aquests gravats simbolitzaven les "atrocitats dels rojos en la guerra d'Espanya".

Nombrosos artistes del segle XIX i de principis del XX, com els grans pintors Hans von Marees, Lovis Corinth i el Rodin alemany, l'escultor Lehmbruck, han estat foragitats dels museus i de les històries d'art alemanyes.

El gran mestre de l'impressionisme alemany, president d'honor de l'Acadèmia Alemana de Belles Arts, va rebre, en desembre del 1934, quan tenia prop de 88 anys i es trobava en el seu llit de mort, una prohibició oficial "d'exercir el seu ofici de pintor". Això va precipitar la seva mort.

Tots els monuments públics del més gran escultor d'Alemanya, d'Ernst Barlach, han desaparegut i han estat en part destruïts. Quant als altres grans artistes alemanys considerats com a "refractaris", Hitler no ha vacil·lat a amenaçar-los d'esterilització "a títol de criminals".

Recentment, els dirigents de la "Cambra d'Art" berlinesa han organitzat una exposició titulada "art degenerat" que havia d'agitar, davant els espectadors nazis, l'espantall del "bolxevisme cultural". I es dona el cas que en aquesta exposició es trobà reunit, sense cap excepció, tot allò que, en l'art contemporani alemany, ha assolit justament un renom mundial. Entre els artistes, avui traspassats, de les generacions d'avantguarda, eren representats: els expressionistes Marc i Mache, tots caiguts en la gran guerra, l'impressionista Corinth, l'escultor Lehmbruck, Max Liebermann, Paula Modersohn.

Entre els mestres vivents, aquesta exposició oferia les obres "degenerades" de Carl Hofer, Otto Dix, Max Beckman, el gran austríac Oskar Kokoschka, el dibuixant George Grosz, el genial dibuixant, l'artista del llapis implacable i venjador...

Tot allò que l'art produeix de generós és a Alemanya reduït al silenci. Perquè actualment, Hitler, que antany manipulava el pinzell no tan sols en qualitat de pintor de parets sinó també com a "artista pintor", ha elaborat una teoria estètica molt definida:

"Pinteu segons les meves directives si no voleu ésser esterilitzats."

Escampats pel món existeixen homes coratjosos que prefereixen l'exili i l'art veritable...

Martí ROGER

Meridià

Redactor en cap:

Manuel Valldeperes

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, J. Roure-Torrent, M. Serra i Moret

Redacció i Administració: Passeig Pi i Margall, 29 pral. - Telèfon 12289

Subscripcions i Distribució: P. A. C. O. D. Ramba del Mig, 17 Telèfon 19937 - BARCELONA

50 cèntims l'exemplar

Subscripció: 6 ptes. trimestre

El fracàs de Turislàndia

A DELFÍ DALMAU

Mr. Pitkin era un dels socis més antics...—perdonem, anàvem a escriure solvents—del "Milionaris Club" de Nova York. Hom deia que quan es despertava, això que era un fervent amic del matinejar, els seus negocis, els seus bancs i les seves empreses ja li havien guanyat milers i milers de dòlars. Era tanmateix una cosa de conte; era tanmateix una exageració de film instituïda dins un marc real, tan real i palpable com les mateixes corbates de Mr. Pitkin—en nombre de tres mil, segons confessava el criat negre Bimbo cada vegada que els periodistes de les revistes de modes masculines li oferien l'oportunitat de parlar sobre un tema de tan vastes com rellosos possibilitats.

Com gairebé tots els grans multimilionaris, Mr. Pitkin havia descobert en l'excentricitat l'única vàlvula d'expansió a tanta monotonia de xifres aritmètiques, a tanta insípida quotidianitat de conquestes i beneficis de tot ordre. La fortuna, per a dir-ho amb termes del comú, li somreia fidelment, obstinadament, i Mr. Pitkin es sentia humiliat d'aquest servilisme de l'atzar, se'n condolia amargament, vençut en el seu esforç— inútil i gratuït—de voler afermar-se en la convicció que la seva immensa fortuna era una conseqüència lògica i directa de la seva intenció privilegiada més que no pas la concessió capriciosa i adés disbauxada de l'enigmàtica naturalesa. Si assistia a les curses de cavalls i hi apostava, malgrat fer-ho sempre a favor del cavall més impopular, podíeu donar per descomptat que Mr. Pitkin passaria una mala estona veient com el desprestigiat cavallet de curses s'enardia sobtadament fins a batre àmpliament les més velles i consagrades glòries de l'hipòdrom. Un estiu que invertí les vacances a conèixer Europa, tingué el mal encert, a la Porta del Sol de Madrid precisament, de comprar un bitllet de la loteria nacional que, naturalment, li ocasionà la molèstia d'haver de cedir l'import del primer premi a un asil d'inval·lids en curs d'inauguració. Amb una certa fe envers la teoria d'un vell amic seu que li argumentà àmpliament el fracàs fulminant que acostuma acompanyar les activitats extra-mèdiques dels doctors com més eminents millor, va apressar-se a finançar una fàbrica de pasta dentífrica que ultra netejar les dents servia per a sucar-hi les torrades de l'esmorzar i que en mans d'un cirurgià famós anava camí de convertir-se en el "crac" més inqualificable que haurien registrat mai les memòries bancàries. Explicant als nostres lectors que calgué ampliar la fàbrica i que la pasta dentífrica de referència baté el "rècord" novaiorquí de torrades matinals de tota aquella temporada, ens sembla que restarà degudament sobreentès que Mr. Pitkin, a l'esquena del dentífic, hagué de sofrir la tortura de veure engruixir vertiginosament la seva ja de fet prou escandalosa fortuna.

I fou en aquestes propícies circumstàncies que un subdít dinamargués sollicità una entrevista amb Mr. Pitkin per tal d'exposar-li el que, segons ell, constituïa una fantàstica idea, de l'originalitat de la qual estava disposat a acceptar-ne olímpicament totes les proves i comprovacions. Com que segons informacions facilitades pel servei policíac particular del famós multimilionari, el dinamargués procedia d'un institut d'alienats de Bèlgica d'on havia aconseguit escapar-se repetides vegades, com que tots els símptomes permetien diagnosticar amb perfecte coneixement de causa que el sollicitant de l'entrevista era allò que solem dir-ne "un cas perdut", un al·lucinat dels més dignes de reclusió i tractament curatiu per no dir camisa de força, com que tot, en una paraula, situava el dinamargués en una magnífica tessitura d'incontrolat de les seves més normals i instintives reaccions psíquiques, Mr. Pitkin acollí la sollicitud d'entrevistar-s'hi amb una alegria que, durant molts anys, brillà en el rostre i en el cor d'aquest tità de les grans finances precisament per la seva absència.

I el dinamargués fou anat a cercar amb més honors dels que ell—febrós imaginatiu—s'havia cregut amb dret a imaginar-se.

Aviat en tingué prou Mr. Pitkin per a comprendre que, finalment, "allò" que durant tants anys cercà i perseguió obstinadament, el vehicle que el conduiria vers el cobejat camí dels grans fracassos i de les—ai!—tan desitjades com sortosament irreparables espifades industrials i bancàries, la Providència, en un gest magnànim que no per evident deixava d'escamar-lo, s'havia dignat posar-li a l'abast de la seva mà poderosa—fecunda en històriques signatures—en forma de dinamargués d'ulls vius i mans nerviosíssimes, el qual ara li parlava des del silló del seu davant.

—Així, segons vós, el primer que cal fer és adquirir una illa a bon preu; ¿no és això?—demanava amb sibarítica fruïció el nostre Mr. Pitkin.

—Ni més ni menys. Sense una illa no hi ha pas res a fer. Al Pacífic em penso que n'hi ha una o dues que, ben treballat...—i el dinamargués deia això fent l'ullet amb sàvia murmurria de cul de taverna.

—Voleu dir que això internacionalment no pot representar-nos entrebancs i compromisos greus?

—No hi creieu. Ho tinc tot calculat. Aquestes illes, bèl·licament parlant, no poden pas considerar-se apetitoses per a cap Estat. O sí, mireu...

I descargolava mapes i amb un dit, ferm i convençut, digitava amb una cor-prenedora eloqüència de nord a sud, d'est a oest, fent gala d'uns coneixements geogràfics tan ben cimentats i

d'una erudició tan manifesta que Mr. Pitkin, durant una estona, àdhuc començà a decepcionar-se tement en la fel·lic gestació de tot allò que ell, potser en un moment d'optimisme excessiu, havia cregut com una de les folles a finançar més catastròfiques de la seva vida.

—I un cop hàgim adquirit l'illa?—demanà el multimilionari cada vegada més engegat en el joc.

—Oh, amic, és llavors precisament quan s'inicia la gesta magna, el projecte monstre, la proesa gegantina. És llavors que comença, de fet, el naixement de Turislàndia.

—Turislàndia?—Mr. Pitkin, sense adonar-se'n, s'havia quedat amb la boca lleugerament entreoberta.

—Sí, Turislàndia, l'illa integralment dedicada a servir la causa dels turistes d'arreu del món. Totes les cases seran hotels, tots els indrets mereixeran i reclamaran els honors del clíxé fotogràfic, les festes típiques es succeiran les unes a les altres, els autocars es precipitaran bronzents per tots els camins de l'illa, la música, a través d'altaveus camuflats, s'escamparà, com el perfum, des de les branques florides dels arbres, les piscines funcionaran del matí al vespre, els cinemes només projectaran els films protagonitzats pels mateixos turistes que visitin l'illa, i les multes no existiran, ni els reglaments ferroviaris tampoc, i àdhuc podreu treure, tant com us plagi, àdhuc podreu treure, tant com us plagi, el cap per la finestra del vagó, perdre el bitllet i rifar-vos del revisor...

—¿I el preu d'estada diària a Turislàndia?—preguntà Mr. Pitkin convençut de la importància i del camp de visualitat administrativa que li permetria entreveure aquella pregunta.

—El preu? Dos dòlars diaris per persona, tot comprès.

Mr. Pitkin respirà amb un aire visiblement feliç, somrigué, encengué un gran cigar, i mentre invitava l'impulsiu dinamargués, tot allargant-li una capsa de tabac de Virginia—anella verd-daurada,—un remolí de monedeg interior li esbandí les cendres dels pensaments anteriors per tal de poder entronitzar amb tots els honors aquesta frase, de la satisfeta sinceritat de la qual el respallier del silló fou el primer de donar-se'n compte:

PLANA D'OLOT

L'alba queixala el cel d'un matí d'aquest desembre. La fosca s'ha endurit, com glaç, enlaire. L'auto que em porta corre lleuger per la plana d'Olot.

Camps conreats. Una grogor tenuíssima s'ofereix a la primera llum del dia. Masies que semblen néixer, créixer i desaparèixer als nostres ulls. Fagedes. Camins. Barbulleig sòmic de reguerols que es diria que espetteguen de dents. Pollancredes nues, amb una catifa de coure esponjós als peus.

Es diumenge, i no es coneix. Per la carretera passen homes i dones carregats de paquets, deixant un cansament enfredorit darrera seu. En els camps ja s'hi feineja. Dues noies, amb el xartell a la mà, arrenquen d'un marge herba rosada pel fred. Dues noies més, vestides amb granotes blaves, planten en uns camps llaurats, camps de terra grassa i pròdiga que retreu, en el repòs desembrí, la seva fecunditat.

Abans, a l'alba, una cantadissa de gall xixavea foc de crestes per tota la plana olotina i el sol estenia el seu primer vermell damunt les flames cridaires. Ara es mastaega silenci. I un sol, color de rufó de panotxa groguissin, es bolca sobre els solcs on s'ha enterrat el blat que ja germina.

Ai plana d'Olot, en temps no llunyans plana de pessebre, corn d'abundor! Aquelles figures de pastors, cofats de vermell, barretinaires, amb xais a l'espailla, i aquelles altres figures de dona, amb mocadors caputxers al cap, una castella plena de formigues en un brag i unes gal·lines penjants a la mà, eren fetes d'argila teva i oferides a tota la Catalunya, rica i plena, pels teus santeris i imatges. Avui no ens les donaries pas!

L'auto en camp una noietta esprimatjada i un vell ben vell. Ella mena els bous i ell enfonsa la rella. Ella dona al dia jove el cabell esbulladís i ell s'envermelleja masculinament amb la barretina catalana. Treballen lents. Solquen la terra per una continuació de vida, els peus ben enfonsats en el seu patrimoni. Ella

i ell fan sentir tot el que ha donat Catalunya a la lluita que sostenim. Ella i ell són el parentesi que tanca el buit d'unes generacions de joves que reguen amb sang catalana tots els fronts d'Ibèria.

El matí va aferrant-se i els homes i les dones que veig en passar, es desembralbeixen. D'una masia en surt un ouer, d'uns deu anys, que ha vist reduït a sis o set el seu blanc i groc ramat d'oues. Les oues s'acurruen vers un xaragall que tot just s'ha espollat d'arran la seva blavor pal·lida la gebre que l'enlleganyava. Masoveries, escampades vora d'una masia matriarcal, cocen un clap de sol primer amb el vidre de les seves finestretes pardaleres. En alguns repetitons de les muntanyes, ermites mudes, ensenyen l'enyor dels temps de lledànies violades i de quan deixaven caure damunt dels camps de pipirigalls i usederes el dring espurnia dels seus sons dilatats.

El pagès rabosí de terra magra semblava inexistent a la plana d'Olot. Franquesa. Vida fàcil. Benvolença pel llefre. Porta franca. Un somriu variat lligava l'hivern a l'estiu, la tardor a la primavera, la neu al blat, la rosa de molsa a la perdiu del temps de julles seques. S'ha apagat el somriure, els pagèsos es taren amb l'arruga gar-neua que no tenien, i la plana és com un vell de galtes hispides. Ho diu el vent que sembla que en lloc de cel clar, ha de bufar flovies blanques; ho ha dit el crisantem de les exicides i el blat de moro enforçat vora les portes; ho dirà el romaní de flor blava i ho dirà la pera que va convertir el sol estiuenc d'Olot en ambrosia.

L'auto que em porta bronz carretera avant. Jaume Terrades, "poeta-element", bon company meu de viatge, carrega la veu d'aquella melangia tan originalment seva i amb una sobrietat que no és pas corrent en el cordatge de la seva lira, posa tot un poema en aquesta exclamació: —"Oh plana d'Olot!"—

Van passant camps, masies, fagedes, senderons, tossals, pins, reguerols. Un ramadet de xais, que totjust esbieguen, pastura desembre en unes

—Homes com aquest n'haurien de deixar escapar molt més sovint.

Quan un milionari americà, a més de milionari i d'americà és excèntric, els projectes més inversemblants i les audàcies més temeràries es porten a terme

amb un dinamisme digne de millor esmerç. Vuit dies després de la conversa entre Mr. Pitkin i el dinamargués, l'illa del Pacífic fou comprada—pagant-ne les ganes, ni cal dir,—l'equip d'enginyers i treballadors contractat, i l'organització publicitària nomenada, hostatjada i amb les més àmplies atribu-

TALAIA

margedes repelades. Pessebre olotí d'abans, en aquest mes del miravolant Nadal que celebrava un naixement miserim, entre palles, amb un desbridat galop de golafreria!

Diumenge que no ho semblava, ni en la plana d'Olot, malgrat faci un bon sol.

"FESTEIG"

"Festeig", poemes de J. Gimeno Navarro.

Quin perill confrontava l'anèdota que ha servit per a bastir el llibre de poemes de J. Gimeno Navarro! Unes amors d'adolescència amb un final dramàtic: la mort de l'estimada. Sortosament—diré millor si dic que amb tacte que l'acreditat—J. Gimeno Navarro ha sortejat l'escull.

L'anèdota sentimental, inspiradora de poemes, va des de l'espòs que sembla que hagi tingut la sort que la dona l'enganyés—car així s'ha pogut explaiar gemegant elegies—fins l'endolat amant que plora perpetuïnes i arpeja sospirs; des del que ja sent, obra enllà, un amor, àdhuc en el recó més opac dels seus versos, cas Dante Gabriel Rossetti, fins el que dalla, per mitjà de la Dalladora blanca, una "història de passió a l'Arcàdia, casa de la felicitat", cas Longfellow en "Evangeline".

Més que temes de festeig, els sonets del nou llibre de J. Gimeno Navarro són confidències d'infantesa. I J. Gimeno Navarro excel·leix en aquestes suaus recordacions. Versos tènues; imprecisió imatjada amb altra imprecisió; matisos i més matisos: una poesia elegíaca ben característica de l'autor.

Cap més, en el seu cas, hauria tingut el tacte de ténier de malva unes amors, fàcils al negre de drap de taüt o al virolament esgarapat d'un crepuscle precursor de ventades. "Flatté du son de ta cor, de si douce", vers ronsardí que no podria pas adreçar-se a la poesia de J. Gimeno Navarro, però que en podria inspirar un altre que digués: "Amoixat per la teva cadència tennissina." Fum evanescent amb marc acusat: el raval.

Així com en altres poemes d'amors llargosos o de mort i de passions irrealitzades es crequen marcs exòtics

de palmerars, de viles gòtiques o de naturas reconstruïdes, en "Festeig" l'element—relativament últim patró—del raval (oh Charles Louis Philippe!) és el decorat que emmarca les tennissins a mitja llum—ja d'alba, ja de crepuscle—que són els poemes de l'autor d'"El Moliner Invisible".

"Festeig", de J. Gimeno Navarro apleix una unitat d'equilibri que no es trobava en els altres llibres del poeta. En fuig àdhuc la imatge de cua amb cua, lligades per una sola vibració de contacte de bellugueig. Els poemes de "Festeig" tenen un to igual. Malgrat aquesta característica es valoritzen per un equilibri de fragilitat que, si bé exclou les troballes que es maldaven els altres, crea un conjunt de to baix, de confidència que fa l'encís del nou aplec, tot situant-lo en un pla de realització assolida.

Joachim Gasquet, en un "Assaig sobre el ritme", ens deia, ahir encara, que "la poesia és en nosaltres la presència humanitzada de les lleis". I afegia: "Hi ha una substància poètica de l'ésser i una veritat lírica de les coses." Res d'aquestes teoritzacions va per la poesia de J. Gimeno Navarro. Com sensitiu que és, volatilitza, ombrreja o aclareix—l'ombratge el fa amb el cor i l'acoloriment amb els ulls,—i d'aquest contacte en surt una irrealització que representa el pol oposat del precepte clàssic de Joachim Gasquet. És cert que els ensonnis que suggereix la contemplació de la natura són tan incompables com fugitius. Però hi ha un mitjà de fixar-los: barrejant-hi vida. Aleshores el paisatge, presoner, clavet, esdevé poesia, es sent nosaltres mateixos els que realitzem la llei poètica, per la fixació que en fem.

La veritat lírica de les coses, en J. Gimeno Navarro, és el tint que ell els dona, no el que tenen, i la presència poètica del poeta en els seus poemes es realitza per mitjà dels records, transformats ja per diferents barreges, en un anticlaxisme conceptual absolut, que també és poesia, bona poesia.

Ramon VINYES

cions administratives degudament assignades. Turislàndia, per obra i gràcia dels milions de Mr. Pitkin i de la fantasia polifacètica del dinamargués evadit de Bèlgica, començava a convertir-se en una magnífica realitat. Es construïren ponts i carreteres; es fabricaren rius i saltants d'aigua; es crearen fonts naturals (!) de Sherry-Brandy, de Pernod i d'aigua mineral; es muntaren pistes per a la pràctica de tota mena d'esports amb empleats hàbilment destres en l'art de deixar-se clavar esportives pallisses, i a la gran piscina de Turislàndia, al cim de la palanca, i per si no us sentíeu amb prou aridesa per a llançar-vos des dels quinze metres, un botó premut simuladament amb el dit gros del peu, feia descendir molt pausadament la palanca fins a un nivell assequible a les vostres acrobàtiques possibilitats. Per evitar competències enutjoses, tots els objectes venuts a la secció de vendes dels hotels de Turislàndia eren models exclusius. Aquest sistema fàcil, poso per cas, en el ram de camiseria, resultà de molt difícil—però no impossible—solució a l'hora d'organitzar la secció de robes masculines. Els hotels, estil funcional, servien dinars a partir de les vuit del matí fins a les quatre de la tarda, i sopars des de les quatre de la tarda fins a les onze de la nit per tal d'evitar en els turistes el clàssic angunieig de "correm, correm, que farem tard a l'hotel!". Com que els taxis eren gratuïts, mai no succeïa que el taxista s'equivoqués d'adreça ni que us conduís a lloc tot fent ús del trajecte més llarg i laberíntic. Un dels barris més importants de Turislàndia era el Barri de la Timidesa, bastit sobre una regió forestal i poètica. De nit, en passar pel pont que hi conduïa, s'encenien automàticament i elèctricament totes les finestres del barri, darrera els vidres de les quals es siluetejaven esveltes siluetes de noies amb lleugeres robes de dormir tot pentinades rítmicament llurs esveltes cabelleres. Aquestes noies cobrien de l'empresa un tant per declaració amorosa obtinguda, i ni cal dir que els masculins "testimo!" venien obligats a ésser efusivament correspostos per part d'aquestes gentils "managers" de la timidesa del sexe fort. El personal dels parcs, clubs, hotels, jardins, terrasses, platges, cafès, miradors, pistes, aeròdroms, ports, etc., etcètera, només era admes a base de posseir, com a mínim, mitja dotzena de llengües vives sens perjudici de poder exigir-ne tantes altres de mortes.

Tot a Turislàndia havia estat resolt i enforçat en vistes a proporcionar al turista les màximes delícies a canvi de les mínimes possibilitats per a beneficiar-se'n. Arreu els cartellots indicadors pregonaven l'altruisme, l'ideari i les lloables liberalíssimes consignes dels empresaris de l'illa: "Turista, pensa que per tu es fa la festa. Si no estàs prou satisfet, queixat i l'indemnitarem." "Si no tens foc demana a un guardià que t'en proporcionï. I si no tens tabac, recorda el guardià de l'obligació que té d'obsequiar-te amb una cigarreta." "Per higiene i preguem de no escopir a terra. De totes maneres, si entre uns quants amics concerteu un concurs d'escopinades a distància, llavors ja és tota una altra cosa, i fins i tot us serà facilitat un àrbitre." La més cèlebre de totes era aquesta, adreçada als automobilistes: "¿Heu provat les delícies de circular contra direcció? Us ho recomanem."

Quan Turislàndia s'inaugurà oficialment, l'èxit de públic, l'affluència de viatgers i d'avions fou quelcom que superà els càlculs més optimistes. De tots els punts de la rosa dels vents arribaven gent amb maletes, ulleres fumades, màquines fotogràfiques, moto-càmeres, capses de pintura, cavallets, blocs d'apunts, canyes de pescar, raquetes de "tennis", pilotes de goma, canoes, pipes, novel·les, màximes de llana... Els carrers de Turislàndia tan aviat eren una riuada de subdits grocs, com una nombrosa caravana de gent negra, com una allau de gent escalivada arribada de qui sap on. Els autocars, els taxis, els hotels, les avingudes, els jardins, la piscina, les fonts—sobretot les que no eren d'aigua mineral—acolliren veritables masses humanes que corrien d'un cantó a l'altre amb els rostres radiants de mirífica sorpresa, de menja i—encara més—de beguda. A les tres hores escasses de la inauguració oficial tots els locals esdevingueren insuficients i la policia americana es veié obligada a muntar un contingent servei de vigilància per tal d'evitar que els passatgers de dos transatlàntics que feien una fossin impudentment descarregats. Apoteòsic? Tanmateix; però un apoteosi greixós, sense qualitat, que embafava, que feia venir mareig. Però aquests eren matisos que no preocupaven pas l'empresa.

Quan Mr. Pitkin demanà per cable al dinamargués que li anticipés alguns detalls a propòsit de la inauguració oficial de Turislàndia, la magnitud de la seva alegria en conèixer les xifres del registre d'entrada difícilment podria ésser discretament descrita per una ploma de la modestia del qual signa aquestes ratlles. Limitem-nos a fer constar que Mr. Pitkin, que feia anys que patia d'insonni, aquella nit va dormir de raig i àdhuc, en el paroxisme de la seva íntima satisfacció, es va permetre el luxe de somniar que, de sobte, tots els seus negocis s'erlen declarats en fallida.

Als quinze dies, ni més ni menys, de la inauguració de l'illa Turislàndia les pèrdues podien considerar-se no pas inferiors als tres milions i mig de dòlars. Mr. Pitkin, doncs, una vegada a la vida havia pogut assaborir l'agredolç d'una falla (?) considerable, l'encís—per ell desconegut—d'haver jugat fort en un negoci i veure com aquest fracassava

(Acaba a la pàgina sisena)

ESCRIPTORES CATALANS I

LS

L'INSTANT PRESENT

Des del mateix dia en què es produí la sublevació militar-dretista, els escriptors catalans, gairebé unànimement, conscients de la nostra missió social i impulsats per l'esperit progressiu que ha caracteritzat l'art a casa nostra i per la profunda catalanitat que ens anima a tots, no tinguérem cap dubte sobre quin

AQUELL JARDI BLANC, ROSA I VERD

No passa res, llegidor; no hi ha intriga; no hi ha novel·la. Sóc jo passejant pel jardí del Luxemburg un matí, als primers mesos del 1928. Vaig amb les meves idees i un bloc d'anotacions, i de tant en tant trec del llibre pensaments mig obscurs amb la punta del llapis, i m'agrada veure'ls lluir a la claror matinal. En aquest jardí hi ha molts camins i caminets, i jo ara segueixo els més fressats, al fil de centenars de troncs, encara negres de la mullena hivernal. Però avui fa bo. Enmig de l'arquitectura feta de vegetació, aigua i blocs de cel, d'aquest clos de jardí — els jardins són un dels miracles de la civilització francesa, — passejo amb la meua feina, em deturo, tatkó uns mots, apunto una idea nova, torno a caminar... A un tombant s'esqueixa una llunyania cap a un grup de cases del barri, o s'em posa davant la corba apertinada d'un prat de gespa, sota un parell d'arbres centenaris amb una brançada que és tot un món. Per raó dels diferents plans: el de l'entornada plaça nua i lluminosa del brollador, davant del palau avui del Senat, i els dos grans replans plantats d'arbres, més elevats, cal pujar o baixar ací i allà uns quants esglaons. Aquest girar, pujar i baixar és un exercici amb variacions, quasi com una dansa. Per poc que en tingues el dia, l'evolució rítmica sota el cel de colors clars asserenat de fresc, entre la bella arquitectura dels vegetals que semblen tallats a escarpa, les estàtues, l'aigua i els retalls de cel — encara més si és pel bon temps frondós, — us comunica un estat d'esperit perfectament senyorial. Potser, a tot exigir, valdrà més que el passeig sigui a l'hora del matí que no hi ha gaire gent.

Dins vostre es deixondeix una estimació de vosaltres mateixos, i és fàcil que us adoneu que no havíeu estat temps ha en la pròpia intimitat amb ara, i que és bo estar-hi. Sense presses, us trobeu d'una disposició elàstica, jonquívola, i teniu la convicció, no tan pensada com sentida, que s'hi ha de conèixer en el vostre pas, en la intel·ligent llusor de la mirada que poseu en les coses, o en l'aire d'esporsar-vos amb la mà enguantada el bri o la llavor voladora que se us ha encastat a la solapa. No és pas una vanitat de cara a la gent, sinó més aviat tot el contrari: us sentiu divina-ment allunyat dins la vostra roba nova, i emparat en una íntima distinció que us isola dels altres. Esteu content de l'aire moll i asserenat que respireu, de la vostra tenue, de les clarors del parc que us van bé a la cara. I és com si, al mateix temps que l'agilitat física, les frontisses de la vostra moral fossin lubricades d'un oli llatí refinat a Versailles.

Arribeu a fer cas omís d'aquells minyons dels catorze als disset anys que, a l'extrem del jardí pròxim al Square de l'Observatori, han apilat al peu de les soques els llibres, carteres i peces d'abric, i es lliuren a un violent partit, bracejant, corrent, escometent, i amb les veus que muden, l'esmalten d'interjeccions i reptes que ens guardariem de reproduir en cap floret de literatura *ad usum Delphini*. Hi tirem la capa de la tolerància magnànima del qui, estant per sobre de tot, mirés panoràmicament les criatures del món, com uns divertits joglars de tota classe. La mà enguantada se us en va paternalment acompanyar o a deturar, i el flanc a deixar pas, al querubí que vola amb patinet, o el cèrcol que ha empès d'un tros enllà una princeseta de set anys. En un narcísisme impensat quasi arribaria a agra-
dar-vos, com si fos d'un altre, de la flexibilitat del vostre gest, de la llusor cenyida del vostre peu, i de la mà es-
trictament encuadrada. No us costaria

d'imaginar que una invisible hamadriada ha baixat dels replans no gaire llunyans de l'eternitat feliç per a ésser la vostra parella en aquell caminar parent de la dansa, i us sentiu perfectament familiars amb la doble filera de figures de reines i santes de França que el sol esblaimat encén d'un rosa greu fulgurant a l'un costat i a l'altre dels terraplens que planen sota la nua i lluminosa plaça del brollador, acarada al palau bru del Senat. Amatent i cívica, el peu se us en va, de punta o de costat, a deturar la pilota d'aquell àngel asexual, engendrat en el dubte diví de si seria fill o filla, un noi de París. O bé una criatura pròpiament angèlica. La pilota us ha vingut a frec del peu dibuixant unes guarnicions, com si uns cupidells amagats us convidessin a jugar un partit amb ells, i la detureu perquè no passi a fronteres vegetals vedades, o no vagi a parar als perills feixucs i matussers de les vies exteriors a aquest paradís. I el noi de la pilota s'ha quedat deturat uns moments, mirant-vos com a una criatura excessivament grossa, amb les nines dels ulls constel·lades com un cel, i molt probablement us ha dit: *Dispensi, senyor, o: Gràcies.*

I camino enllà. Havent pujat un dels rams de pocs graons que van salvant els nivells del jardí, més feliç pel sol fet d'haver sortit a un horitzó nou uns pams més amunt, sento d'arribada una veu prima i clara. És un nen que vaga encantat, com en un somnambulisme enjogassat i feliç, i parla a no sabem qui: *Arrêtez... arrêtez!... O bé: Par là... par là!... Pressentiu el fet d'una revelació que s'inicià. De la nua a les extremitats us ha corregut un pessigolleig de benestar barrejat de misteri. Potser us heu deturat i respireu més a fons, com volent-vos ficar a l'ànima l'horitzó nou que us ha commogut. Talment diríeu que el que no sabeu què de diví que sura expectant sobre aquest replà de jardí, per la veu prima i clara de l'infant acaba de donar-vos un toc d'atenció o d'assenyalar-vos un camí: *Arrêtez... arrêtez!... Par là... par là!...**

Jardins de França, instruments immensos de totes les notes de la llum i de l'ombra, arquitectura divina — perquè imaginem que si un déu es posés a arquitecte la fària de les mateixes matèries: arbres i flors, aigua i estàtues i blocs de cel, tot endegat, traçat i tallat segons art!... Catedrals frondoses dels parcs de Saint-Cloud i de Versailles: naus vegetals de totes les alçades, dolls d'aigua: tiges, cúpules, cortines, esquadrons d'aigua... Simetria d'estàtues destacant-se sobre embans vegetals escarats com pedra, o retallant lliurement els seus accionats sobre l'infinit del cel nu! Part meravellós dels artistes, ajudats dels segles! Tu, jardí del Luxemburg en el nostre barri del Montparnasse, ets més íntim. Recer inoblidable, jardí blanc, rosa i verd, que em tens tantes idees i estimacions!

Arrêtez... arrêtez!... Par là... par là!... I m'he deturat dalt del ram d'escala. M'he assegut en un pedris, i escric de tant en tant, content de treure les idees del llimb a la claror, com si la força que pels segles destriava els elements del món caòtic encara obrés en la nostra pobra matèria. Lluny, la veu d'aquell infant torna a cridar alguna cosa. Jo pogués endevinar cap on em guiava la seva veu prima i clara: *Par là... par là!...* Ningú no em respon. Però la vida és pastada amb el miracle. Hi ha una gran puresa en l'aire, i dins de mi es mou l'ansia de claredat i d'ordenació. Va! Un replà més cap on em criden.

Josep LLEONART

El fracàs de Turislàndia

(Ve de la cinquena pàgina)

solemment, sense atenuants, amb una catàstrofica incontinència precipitació. "Caldrà trametre un xec d'homenatge al meu caríssim dinamarcués" — es digué. I polsà el timbre per a ordenar al secretari de donar curs a la seva idea generosa.

Però el secretari no vingué. Ni anant-lo a cercar el criat, ni anant-hi Mr. Pitkin personalment, ni enviant la policia al seu domicili. Breu: el secretari, el malaurat Sandford, s'havia suïcidat aquella matinada deixant, damunt la tauleta de nit un paper que deia textualment: "Em sap greu de dir-vos-ho,

Mr. Pitkin, car ja sabeu com m'era dolros de contrariar-vos, però els diners invertits en el negoci de Turislàndia no eren vostres. Els vaig aconseguir entre els meus millors amics i els vaig completar amb la modestia dels meus estalvis. Perdoneu-me..."

A Mr. Pitkin, un cop hagué llegit aquest paper, sembla que només li va quedar esma per a exclamar:

— No hi ha res a fer...

... I per a mirar el sostre amb els ulls vermells; vermells de tristesa i de despit.

Manuel AMAT

1938.

(Il·lustració de Martí Bas)

era el nostre deure. Nascuts del poble i servidors de la societat, ens redreçàrem enèrgicament contra els agressors i unírem el nostre esforç al de les altres classes treballadores. Entre tots laboràvem per un ordre més just i per una major capacitat, i el moviment insurrecte ens obligà, en tant que escriptors, a prendre una posició política en salvaguarda de l'obra empresa. Avui, a Catalunya, fer tasca constructiva és adoptar una actitud enfront del feixisme. Però els escriptors catalans no ens acontentàrem amb aquest gest civil, sinó que, ja sigui posant la nostra ploma al servei dels interessos que el país defensa, ja sigui recolzant dinàmicament l'actuació governamental, ja sigui intensificant la vida intel·lectual, ens barrejàrem en la lluita i hi aportàrem la nostra empena. El nombre dels qui han desertat de llurs deures és insignificant.

Des del 19 de juliol del 1936 ençà, els escriptors catalans hem fet sentir la nostra veu en tots els moments greus, hem tingut contacte constant amb el poble per mitjà del llibre, de la premsa, de la ràdio i del mitjà, hem expendit enllà de les fronteres la raó i la justesa de la nostra causa de llibertat, hem aixecat la moral en els instants que un vent tempestuós açoitava les nostres terres estimades; mai, en cap ocasió, no ha deixat de sentir-se aquesta veu sincera que parlava al dictat d'un cor amarat dels sentiments del poble que ens han vist néixer. Hem estat com moscos per les mateixes alegries i les mateixes tristors que a totes les masses treballadores de Catalunya; hem vibrat d'entusiasme amb elles i hem sentit el pes de la responsabilitat en els moments que calia posar a contribució totes les energies.

Els escriptors de Catalunya tenim el deure d'ésser antifeixistes, puix que altrament renegariem de la nostra condició preuada de catalans. Els feixistes dels pobles hispànics han obert les portes als invasors i s'han venut la Pàtria; els feixistes catalans, com els bascos, a més, treballen per la mort de l'esperit de la nostra terra, pel bandejament de la nostra llengua i perquè sigui anul·lada la nostra vella civilització.

La transformació que s'opera ens ha elevat a la categoria d'estament vital, i mai no hem decebut la confiança que el poble ens ha posat. La nostra obra de cara a la guerra confirma aquestes paraules.

En aquestes hores denses que vivim actualment, els escriptors tenen també l'obligació de fer sentir llur veu. Pel meu contacte amb la majoria d'ells, perquè he pogut auscultar llur parer, sé que reflecteixen un sentiment general.

En aquest instant, els homes que han fet traïció a la democràcia, els que han tolerat tota mena d'atropells i a Munic han sacrificat gratuïtament un poble bell i mansuet, porten a terme una maniobra per a "liquidar", segons llur expressió, el conflicte espanyol. Ahorra, s'han posat en joc inspiracions capitaladores. El fracàs de la conferència de París i la repulsa que han inspirat aquelles posicions de connacionals nostres, palesen prou bé quin és el sentit dels pobles hispànics. Unànimement, s'han aixecat totes les forces polítiques i sindicals i han pronunciat un "NO!" decisiu, rotund, tallant. Els pobles hispànics

no admeten que els dictin llurs destins des de l'exterior ni to-
leren maneigs que els haurien de conduir cap a la mort; amb
escriu hem tingut proves de la formalitat dels feixistes per
a saber que no ens podem fiar de la paraula que poguessin
donar i que aprofitarien qualsevol estat de "pacificació" que es
pogué acordar per a llançar més a fons els afanyos abassegadors.

En les circumstàncies actuals, un "arranjament" imposat o
un concert de capitulació amb l'adversari, significaria, de ma-
nera fatal, la mort de Catalunya. Tot l'odi que el nostre país
desvetlla a la reacció espanyola i tota la il·lusió amb la qual
miren la nostra riquesa els totalitaris, es desencadenaria de
forma desenfrenada.

Els escriptors catalans hem d'expressar clarament el nostre
desig que la República triomfi. Ideològicament, podem discre-
par els uns dels altres, els credos polítics de cadascú poden é-
sser diferents i àdhuc divergir, però a tots ens uneixen dos ideals
comuns que en aquests moments tenen una força suprema i
estan per damunt de tot. Són la nostra catalanitat i el nostre
amor a la llibertat.

Catalunya és un poble que posseeix unes característiques
acusades: el tarannà, la cultura, l'economia, els costums, en fi,
la civilització dels catalans, orgull nostre tot i els defectes que
puguin presentar, són distintes dels que defineixen els restants
pobles. I això només és possible que es manifesti i que doni
rendiment, que subsisteixi, mentre Catalunya sigui Catalunya.
Si mai passés a ésser una província de no importa quin altre
país i els catalans de socarrel es veiessin exiliats de la Pàtria i
no poguessin forjar el redreçament, aquell dia l'esperit del nos-
tre poble es veuria extingir.

Els escriptors, obrers de l'espiritualitat catalana, posem el
nostre esforç creador al servei de la civilització del país. I
sabem que una Catalunya dominada pel feixisme seria una cosa
sense ànima. Les indústries podrien produir, el comerç podria
tenir les portes obertes, les oficines podrien desenrotllar una
activitat, però tot el que és racialment català, tot el doll de
la cultura catalana, s'esfumaria pel món, durant llargs anys,
amb la disgregació o amb la mort dels catalans dignes. El pa-
satge de la nostra terra, fi i delicat en uns llocs, aspre i fort
en altres, colpidor i acolorit sempre, tan estimat de tots nos-
altres, traspasaria una desolació que faria trista la Pàtria sense
ànima.

Els catalans defensem en aquesta guerra les coses que són
nostres i el progrés que sempre ens ha guiat els passos. Els
escriptors, d'una manera particular, defensem la cultura i la
civilització. Els dissenys feixistes, als quals serveixen, de ma-
nera conscient o inconscient, els que a l'exterior prescindeixen
del parer d'Espanya i els capituldors de tota mena, curarien
com a primera diligència de matar la nostra espiritualitat, per
tal de fer més completa i dura la dominació i poder obtenir
més guanys. Per un llarg temps, moririen la literatura i les
arts, s'imperia la que l'expressió es manifestés en llengua cata-
lana, es perseguiria tot el que tingués sabor de la terra nostrada
i s'imposaria als catalans l'esclavitud material i moral.

En aquests instants, doncs, els escriptors de Catalunya tenim
l'obligació d'unir la nostra veu a la que dona alè a tot el poble
català. Ens interessa com als que més salvar Catalunya amb tot
el seu tresor, amb tota la seva civilització. I això ens imposa
un deure inexcusable: contribuir amb tota la puïxança de què
disposem a esclafar el feixisme.

J. ROURE-TORENT

SUITE GREU

I

Com les llàgrimes d'or d'un àlber que s'esfulla
gota a gota, llanguent, s'escola el teu plorar,
cor vegetal i nu, tremolós d'enyorar,
com l'àlber vora el gorg frisant en cada fulla.

Borriollat de llum, antany es rabejava
la passió del vent pel teu fullam sonor.
Inasciable, foll d'un inguàrable enyor,
la quimera roent en flames l'esfullava.

Quan seràs un tronc nu, pallida i trista tija
entre els núvols desfets i l'aigua en mirall greu —
demanaràs al vent més passió, cor meu?
Quan et vindrà el repòs, lluny d'inútil pruija?

— Oh, d'oblit el repòs no em colgui, boira grisa!
Sempre al vent polsador tindrà un glatir de llum:
com llàgrima de sang on passió es consum,
l'última fulla d'or en la brançada llisa!

II

Dins la tendror de les brancades xopes
canta un merlot perdut;
ajeu el vent les argentines copes,
i el lent plugim, en les verdors profundes
amara herbei molsut
on canten, invisibles, deus jocundes.
Camins perduts en degotants bardisses
els passos tristos, lents em van xuclant,
entre foscors de frondes vincladisses
i remors d'aigua i de planívola cant.
Ocell enyoradís,
encara pots cantar l'amor perduda?
No t'ha ofegat amb la seva ala rude
la grisa solitud d'aquest país?
El meu cor ha arrelat en negra terra
podrida d'aigua i de silenci las;
i com l'or esbullat que el llamp aterra,
las de plorar l'oblit,
las de sagnar de la infinita espera
allarga al cel el rar brancatge ras
on regalimen llàgrimes de nit
ungint dels llamps cada sagnant rodera.

III

Oh, jo sé d'un país silenciós
on només els grans boscos remoregen;
sota pluges eternes ells verdegem,
tofuts i immòbils sota el cim boirós.
Al peu dels negres troncs regalimants
llisquen les aigües i les moltes llun
i els esbarrats camins obscurs s'afuen
solcats d'arrels com rèptils dormitants.
En la gran solitud la pluja cau;
sonora bat les tremoloses frondes,
i lleu, l'ala del vent commou les ondes
amb calfreds de ressons en negra afrau.
Jo sé que ran d'abis els núvols fins
fets d'escuma i de boira s'entrelliguen
amb les hores obscures on es lliguen
nins deserts gronxolats pels remolins.
I si el torrent s'arrauxa alcavalcant,
quan el tro rodolant el món esberla,
se'n duu la pluja el vent, a dolls de perla
com senyera de nacre espetegant.
I quan la nit s'esmuny, igual que un vel
que la beutat del rostre fa translúcid,
un somriure rosat esquinça lúcid
al bosc sonor i xop el tel del cel.

Per l'esquinç, suauent la lluna surt
i, aranya d'argent, lenta embolcalla
dins cristallina malla
tot el bosc cisellat, tofut i pur.
Llavors, sota el brancatge perfumat
— negat d'efluvis, embriac de lluna —
floreixen les besades, d'una a una,
gotes de lluna al llavi assedegat.

País del somni, blau país boirós!
El meu cor ensagat contra la reixa
d'aquesta vida obscura on s'esqueixa
vola envers tu, gran bosc silenciós!

IV

Tossut infant, cor meu rebel,
vius maleint
l'hora que et nega el teu anhel,
i com el nin,
xisclant l'acuses de cruel.

Plora, rebec! No te'l duran
el somni teu
ni els dies tots que al món seran.
La lluna, lleu,
mofeta vola de l'infant.

Quan aprendràs, flagelat cor?
El somni ets tu!
La sang que et brolla, torrent d'or,
desig madur,
l'única joia que no mor!

V

El vent de tarda empal·lideix el cel,
cauen sis hores lentes, cristal·lines;
i la frescor de frondes argentines
tremola vora els camps en líquid vel.

Puja el silenci dels barrancs ombríus;
de peus a l'aigua que enlluerna l'horta
giren el rec els homes, i els conforta
l'olor fresquívola dels regadius.

En la pau fina del ponent morat
vols de pardals es criden i s'afuen
cap al poblet, on els oms plàcids lluen
lleus sobre el cel com fumerol pausat.

Ressonen carros pels camins profunds,
cascavellleig d'esquilla en les aulines;
amb els ramats, ja tornen les fadrines
rojos de sol els braços nus jocunds.

I els homes, davallant d'ases menuts,
els agombolen a l'obscur estable,
i s'endormisquen al pedris amable,
mentre es dauren al foc tupins ventruts.

La plana es dilueix en el setí
d'una boira d'estels i de silenci.
Dintre meu ve la nit, com si comenci
la balma d'un repòs que no té fi.

Canta un fil d'aigua en el raval desert:
així el meu plany estels endins se perd.

M. T. VERNET

Juny-juliol 1938.

DOS BONS CLOWNS

STAN LAUREL I OLIVER HARDY

Stan Laurel i Oliver Hardy, com tots els bons clowns, han sabut compondre's un tipus. I, el que és més important, un tipus molt humà. Un tipus establert amb les dades que forneix la realitat, l'observació de la vida. De perfectes idiotes com Stan Laurel i Oliver Hardy, se'n troben a cada cantonada.

Perfectes idiotes, hem dit. Però dintre de l'idiotisme, hi ha classes també.

mitjà de sentiments baixos: la por, la covardia...

L'altre, Oliver Hardy, és tan perfecte idiota com Stan Laurel. Però com que ha tingut la sort en aquesta vida d'ensopagar amb un company que és una desferia humana, més idiota que ell, l'home es creix considerablement i esdevé brutal i dominador. Davant de Laurel únicament, és clar. Laurel li serveix d'ase dels cops. Li serveix per

L'adveniment del cinema parlat va anular molts valors. Molts actors, ofesos de condicions fonogèniques, hagueren d'allunyar-se a un segon terme discret. A Laurel i Hardy, per contra, el parlat, si no els ha fet guanyar cap nova posició, no els ha fet retrocedir ni un pas. I els ha permès d'afegir al seu bagatge expressiu un nou element: la veu. Veu que correspon exactament al tarannà de cadascú. La veu de Hardy, com escau a un tirà, fa el mateix soroll del tro. La veu de Laurel, en canvi, és tímida, vacil·lant, i prudent — no surt pas de la boca sense abans haver explorat el camí.

Aquesta nova arma expressiva que els ha donat el cinema parlat, adquiria major eficàcia en les versions estrangeres que aquests dos còmics feien anys enrera dels seus films. Tothom recorda el seu castellà irresistible. I és que l'home que destròia un idioma fa riure indefectiblement. No falla mai. Tots els clowns ho saben. I no n'hi ha un que no faci malbé el llenguatge que parla. Fins al punt que quan un pallàs treballa al seu país, fa veure que en desconeix la llengua. Aquesta dificultat per a expressar-se, fingida en uns, real en Stan Laurel i Oliver Hardy, accentuava notablement la comicitat dels nostres dos homes. Sebastià GASCH

Stan Laurel i Oliver Hardy, dos bons clowns

I Laurel és molt més idiota que no pas Hardy. Laurel, pobret, és l'home derrotat que, conscient del seu fracàs, porta la por arrapada en el més profund del seu ésser. Va pel món, mig estabornit, amb un esporuguitment crònic que, perduda la voluntat, és incapaç de combatre. Davant d'un semblant, el primer gest instintiu que adopta és de defensa i d'iniciar una fugida prudent. Aquest gest el va repetint insistentment. I és que, perseguit implacablement pel destí, té por, molta por, una por terrible. Naturalment, el seu èxit és complet. Ja és sabut que el bon clown ens fa riure per

a venjar-se de les patacades que rep constantment de la gent. Li serveix per a esbravar-se. I Laurel, pobrissó, s'ha de resignar a aguantar continuament el xàfec. Hardy, però, així que es troba davant d'un ésser mitjanament intel·ligent afluixa lamentablement. I es torna petit... petit... rastrer... rastrer... Tan petit i rastrer com és Laurel davant d'ell.

Aquests caràcters són expressats pels dos còmics amb una sobrietat remarkable. Stan Laurel, sobretot, en possessió d'un rostre gairebé impassible, sap traduir amb un gest facial, ric de matisos infinitesimals, tota la por que arrossega.

Un dels famosos grups folklòrics de la U. R. S. S. en una de les bellíssimes interpretacions populars.

LIRISME INSTRUMENTAL I LIRISME VOCAL

El "Concert" per a piano i orquestra de Bacarisse i l'òpera de Granados, MARIA DEL CARMEN

El concepte creacional de la música romàntica es caracteritza per un desig de transcendència, per un propòsit d'arribar amb la més viva eficàcia a les masses auditors. El recital de piano va néixer a mig segle XIX com una derivació de la preponderància del virtuosisme vocal entronitzat per l'òpera. En els primers concerts de piano solista intervenien amb freqüència cantants de grans facultats que duïen al programa àries operístiques. Listz, en sentir-se capaç de realitzar en el domini del teclat un art de semblants atractius, va ésser el primer pianista que es va atrevir a oferir tot un programa constituït exclusivament de música per a teclat.

Es natural, doncs, que en aquests recitals hi hagués una bona quantitat de virtuosisme, que en Listz afectava la forma de fantasies sobre òperes, rapsòdies de temes populars i "perifrasis" de música teatral. L'exemple responia indirectament a la necessitat de portar a un públic tan extens com fos possible l'elevació artística a la qual Beethoven havia dut el piano amb la seva Sonata. La necessitat d'invençió i d'originalitat pròpies de l'estímul romàntic obligava a sol·licitar de l'executant unes grans facultats tècniques; és a dir, un virtuosisme no pas superficial, sinó realment subordinat a altres qualitats estètiques.

El desenvolupament de la funció so-

cial del recital de piano, amb les seves característiques especials, és semblant al del concert simfònic sota aquest concepte de funció social. Un altre aspecte característic del "recital" respon a una derivació de l'entusiasme que la societat de tots els temps ha sentit vers els artistes de grans facultats. Malgrat això, el solista de gran virtuositat ha viscut sempre al marge de la música concebuda com un joc entre la forma i el contingut, sense perdre, però, el seu peyoratiu origen joglaresc; gràcies a ell, la música es transforma, en arribar al segle XVII, i la monodia acompanyada fineix per desterrar l'art polifònic vocal. Tota l'òpera viu després d'ell, i el desenvolupament de la música instrumental deu al "virtuós" els seus principals estímuls. Però com que aquests estímuls són d'un caràcter extern i circumstancial, el primitiu concert de solistes o d'un solista acompanyat, típic del primer classicisme italià del segle XVII i de la primera meitat del segle XVIII, es va veure abandonat a termes subalterns, després de la importància aconseguida per la forma Sonata i Simfonia.

Únicament en l'òpera, el solista conserva la seva hegemonia. En els concerts, la seva preponderància té tres conseqüències molt característiques en el segle XIX: el tipus de "virtuós" diabòlic, del qual Paganini és l'exemple; el seu reflex en Listz, i finalment l'estil melismàtic i aràbic en el pianisme de Chopin.

El resultat d'aquest "virtuosisme" va ésser una més intensa difusió de la música, una acció més eficaç i directa damunt les masses auditors.

Enguany, al Liceu, entre les obres que han format els programes de la temporada oficial d'art líric (representacions teatrals i concerts simfònics) cal remarcar-ne dues que pel seu propòsit o per la seva qualitat estilística coincideixen amb aquest concepte de transcendència: el "Concert en do major" per a piano i orquestra, de Salvador Bacarisse, i l'òpera d'Enric Granados, "Maria del Carmen".

Bacarisse, que inicià la seva producció sota el signe de Debussy i cercà després els accents recòndits de la seva personalitat ofegant tota exuberància lírica i cercant en el correu de les "dissonàncies" una asèpsia conceptiva que l'alliberés del "cant de les sirenes" romàntiques i postromàntiques, es refugià, més tard, en una mena de barroquisme tradicionalment espanyol, però situat, per la qualitat de les seves idees musicals, sota una atmosfera essencialment germànica. Aquest caràcter de la seva inspiració fou per a l'intelligent compositor el pont de plata pel qual fugiren els seus enemics interns que volien portar-lo vers un "snobisme" impersonal, manllevat de les escriptories del genial Stravinsky i de la sequedat inflada de suficiència intel·lectualista dels músics contemporanis centro-europeus. Sense proposar-se un retorn al Romanticisme, sense cercar cap "manera" històrica determinada, Bacarisse trobà el seu propi lirisme, que és un lirisme de pura expressió instrumental, que coincideix amb els romàntics únicament en la seva eficàcia comunicativa.

Aquesta reivindicació del sentiment líric no implica, però, cap desbordament temperamental. Bacarisse roman sempre el músic serè, de vegades volgudament sec i aparentment fred que es revela amb la "Tragedia de dona Ojeda", amb les tres "Marxes burlesques" i amb la seva "Música Sinfònica".

Els altres aspectes de la producció musical d'aquest compositor, el folklorisme circumstancial i esporàdic del seu ballet "Corrida de Feria", aplaudit suau al Liceu, i el neoclassicisme dels seus

"Tres moviments concertants", revelen etapes marginals de la seva trajectòria estètica que ara veiem cercar com una sageta, en vol parabòlic, la "diana" de gràcia elemental que està plantada al bell mig del cor anònim i etern del poble.

No vull dir, però, que l'estil transcendent per eficàcia de lirisme, d'aquest "Concert de piano i orquestra", arribi a tothom amb la plenitud vital de la seva concepció. El gran públic és encara, a les nostres latituds, tan impermeable per a les sensacions musicals intel·ligents, que, per ara, en parlar artísticament de majories, ens hem de referir al que el primer poeta contemporani en llengua castellana, Joan Ramon Jiménez, anomena la "immensa minoria". L'èxit assolit per Bacarisse amb aquest "Concert", que fou admirablement interpretat pel pianista Enric Arco i per l'"Orquesta Nacional de Conciertos" dirigida pel mestre Pérez Casas, indica la creixent progressió d'aquesta "immensa minoria".

En compondre la seva òpera "Maria del Carmen", Enric Granados, arrecerat íntimament dintre de l'esperit romàntic espanyol, va poder resistir l'impetuós corrent del verisme italià, predominant a les darreries del segle XIX i va escriure una música plena de racionalitat que aprofitava de l'escola verista solament l'exaltació lírica de les passions humanes. El Granados dolçament schumannian de les obres pianístiques i el Granados captivat per Goya, per les "tonadillas" i pel daurat madrilenyisme del segle XVIII, deixà pas a un Granados mediterrani, llewant, amarat de sol i de sang. El teatralisme evident de Feliu i Codina, bastit amb les més corrents receptes del realisme postromàntic, oferí a aquest músic exquisidament sensible un ambient elementalment passional, en el qual eren exaltats tots els tòpics literaris: els amors contrariats, la tuberculosi, la noblesa dels rivals, etc. Granados aconseguí categoritzar aquests tòpics amb el seu lirisme naturalment fluid, amb la seva sensibilitat d'èdip per a la receptivitat de totes les essències emocionals. No hi fa res que la seva orquestra ens dugui de vegades un eco massa clar de la del millor Puccini, ni que, contràriament, un propòsit clarament manifestat faci que els desenvolupaments lírics defugin l'estil "melismàtic" italià per retre un humil homenatge al concepte wagnerià del drama líric en contraposició amb l'italianisme operístic.

Escriure una òpera a les darreries del segle XIX implicava l'admissió de totes aquestes fluctuacions estètiques.

L'òpera de Granados ha triomfat també al Liceu, com el "Concert" de Bacarisse, per l'adhesió entusiasta d'una "immensa minoria" en la qual hi era representat el bo i millor del nostre poble.

Maria Espinalt, Marc Redondo, Felip Sanagustín, Paquita Nogués, Manuel Gas i els altres artistes de la companyia contribuïren eficaçment a aquest triomf. La valoració de les qualitats interpretatives d'aquests cantants fóra una tasca de consignació crítica que ara defujo deliberadament i que desitjo realitzar en un article, dedicat al "virtuosisme" vocal, que publicaré pròximament. Ara em limito, doncs, a insistir en la coincidència de les dues obres, tan diferents, de Bacarisse i de Granados, en el propòsit d'exaltació lírica que si en la del segon és un resultat de l'ambient de l'època, en la del primer ho és d'una anàlisi conscient de l'essencialitat del lirisme instrumental, camí directe per aconseguir que la música realitzi plenament la seva funció social.

Lluís GÓNGORA

Del teatre inhibit al teatre de xoc

He vist que alguns s'han sorprès davant del migrat resultat del concurs del "Teatre de Xoc", organitzat per La Rambla. Esperaven, sens dubte, que el concurs revelaria fins potser uns quants escriptors nous, joves intel·lectuals encara inèdits, que aprofitarien la plataforma del Teatre per expressar amb vehemència llurs sentiments de llibertat, llur amor a la terra, llur odi als invasors o llur menyspreu per als pertorbadors, corruptors i aprofitadors de la reraguarda. El concurs ha estat, doncs, per a ells un desengany. I no és pas que hagi resultat completament estèril. Fins algun nom nou hi ha estat revelat. Però el que sobta més del concurs és l'escassa combativitat dels autors que hi han pres part. Llevat d'alguna de les obres premiades, una gran part de les altres obres apreciables artísticament, deriven vers la comèdia d'embolic o simplement sentimental; vers la comèdia que hem sentit blasmar en els ambients revolucionaris, la comèdia burgesa de sala i al·cova simplement. I dic això de les obres artísticament apreciables, perquè n'hi ha moltes altres que bé voldrien expressar altres menes de neguits; que bé voldrien ésser combatives, però en les quals la manca de cultura dels autors, la manca de domini del llenguatge, frustra tots els intents.

Personalment cap d'aquestes dues coses no m'ha sorprès. Pel que afecta la ineptitud de molts concursants, ja estava avesat en altres concursos, àdhuc de més envergadura i ambicions artístiques, a veure que n'hi compareixen sense la més petita noció de l'ortografia i de la sintaxi catalana, sense cap mena de preparació literària. I és que contra tot el que creiem, la preparació cultural del nostre poble és molt migrada, tot i ésser una selecció, pel que sembla, entre els pobles ibèrics. I cert que d'aquesta migradesa, no en podem culpar el poble mateix. Que la culpa ve de molt enrera, de la manca d'escoles, d'universitats, d'haver fet, si voleu, de la cultura un hort tancat, una prerrogativa de classe. Però els fets són aquests, la realitat és aquesta, i és per això que avui, malgrat tots els anhelos renovadors, no puguin aparèixer gaires escriptors ni gaires artistes nous; que no hi hagi, en realitat, altra cosa que la que creiem, i gràcies, encara, a aquesta vaga i imprecisa ambició de cultura col·lectiva de les nostres masses, a aquesta mena de bon sentit dels catalans, el moviment insurreccional no ha produït en la seva reacció, cap irreparable atemptat a la cultura.

Pel que afecta altrament a la manca d'esperit combatiu d'altres obres, encara m'ha sorprès menys. No cal cercar-ho pas precisament en el fet que molts autors no semblin haver entès l'objecte del concurs. N'hi havia prou amb la denominació de Teatre de Xoc, perquè fossin o no prou explícites les bases, per adonar-se del què els era demanat. Una obra de xoc no serà pas una comèdia blanca. No. Aquesta manca d'esperit combatiu cal cercar-la en una manca de tradició del nostre teatre. Cert que el nostre teatre neix com a teatre de xoc. Les peces i sainets primitius de Robredo, destinats a encendre el fervor constitucional de les masses; aquell Rei de Micomú, de Terrades, destinat a revoltar el poble

contra les institucions monàrquiques, què són sinó Teatre de Xoc? No podrien ésser encara preses per models? Però Robredo, Terrades, són noms oblidats. Avui les seves obres no són conegudes sinó dels erudits; no serveixen sinó per a divagacions literàries; no serveixen sinó com a documents d'època. Després d'ells no és que el nostre teatre hagi esdevingut totalment conformista. No. Guimerà hi ha encès la flama patriòtica; Ignasi Iglésies, intentà portar-hi algunes qüestions socials; Pous i Pagès hi fa la crítica dels nostres costums en un sentit liberal; Russinyol, en sàtira... Però totes les pressions externes: empresarials, tertulies, influència professional..., tot tendeix a limitar-ne les gosadries; tot tendeix a eliminar-ne els problemes candents; tot tendeix a fer-lo renunciar a les idees i a la crítica. Cada dia més baix de sostre, més recloït, era últimament un teatre absolutament inhibit. Els conflictes de carrer no hi arribaven, i molt sovint, els personatges es posaven calces curtes i crinolines, no pas per encarnar una època, amb llurs violències i neguits, sinó simplement per fer més patent que el nostre teatre era un teatre que necessitava de viure conservat en naftalina per no arnar-se... I pobre d'aquell que gosés de desempolssar els ninotets de la comèdia catalana! Pobre d'aquell que gosés d'alcarg les crinolines per mostrar que les noies de vegades queden gràvides, o d'arrencar una perruca per mostrar una testa pensativa!... Era tot un esqueixar de vestidures i un clamor xardorós contra la immortalitat dels atrevits.

Estroncada, doncs, al nostre teatre la vena heroica, la vena satírica, la vena ideològica, ¿cal sobtar-se gaire si els autors novells no han sabut retrobar-les? No tenien davant dels ulls cap model que els estimulés. Els models més immediats a nosaltres, ho eren de comedietes no ja sense àcids, sense mordent i sense flama, sinó simplement sense sang. La diferència entre el que era fet i el que demanàvem, era evidentment massa gran perquè la distància fos salvada amb encert. Calien unes ales molt fortes. De la inhibició, calia passar precisament a engrapar els problemes més candents pel coll. De la placidesa, a la violència. De la hipocresia que disfressa la vida de virtut, a la sàtira que denuncia els vicis, defectes i cobejances més abominables...

Era realment una sotragada massa forta per al nostre teatre, majorment quan, en aquesta darrera època, li han estat servits tota mena de narcòtics. Però és, tanmateix, una sotragada necessària; una sotragada que el pot arrencar de la seva letal catàlepsia. Necessària, i si molt difícil que li sigui donada, no pas tampoc del tot impossible. La vena satírica ha estat certament obstruïda en la nostra escena. Però no pas del tot en la nostra literatura. Tenim alguns bons escriptors, especialment periodistes, satírics; tenim alguns bons polemistes. Les pàgines mateixes de L'Esquella ho demostren. ¿Per què no són llurs autors, si altres no, aquells que intenten vitalitzar el nostre teatre? ¿Per què no són ells qui proven de realitzar la idea que informa i ha fet pensar en la possibilitat d'un teatre de xoc?

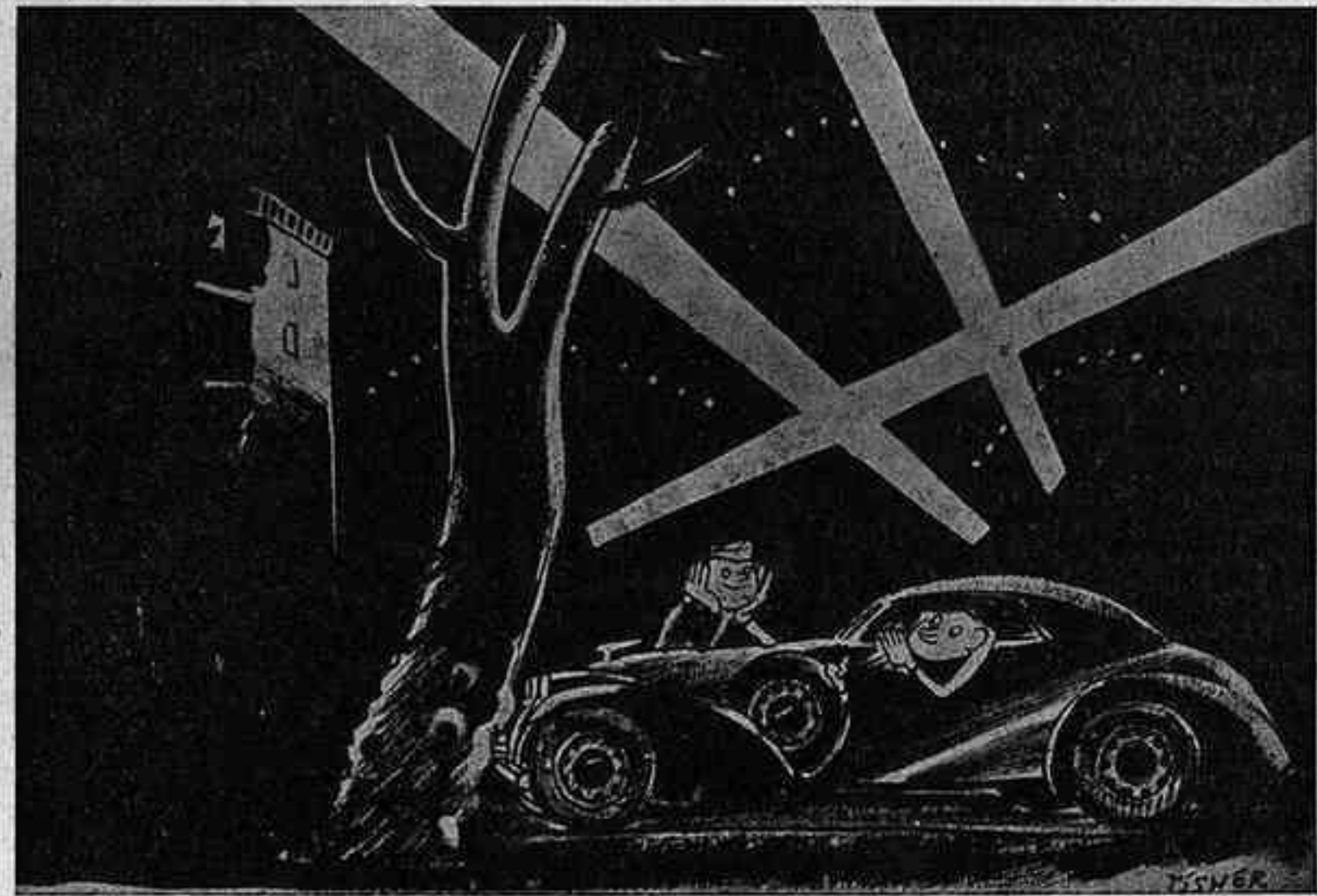
Domènec GUANSÉ

JOAN LLAVERIAS

EUROPA, per Martí Bas

—No te'n dones vergonya?
—Ull ja fa temps que la vaig perdre.

—No hi havia estat mai, a Barcelona?
—Sí, llavors de l'Exposició.

LORD PLYMOUTH, per Martí Bas

—No tindríeu pas un Comitè de No Intervenció en bon estat?

Dies enrera moria el celebrat aquarellista i dibuixant Joan Llaveries i Labró; comptava setanta-dos anys i es trobava gairebé en la plenitud de les seves facultats físiques, el cap clar com en el fort de l'edat i l'esperit jove i empenedor com sempre. Llaveries era certament un home fort, un homenàs de tipus agegantat, imponent, ben plantat, magnífic, el vertader exemplar de la masculinitat, en la més noble acceptació del mot. Feia uns pocs anys que aquella superba còrpora decandia. La seva lleu vellesa s'inicià amb una afecció a la vista que gairebé el posà al llindar de la ceguera. Una operació quirúrgica afortunada el salvà d'aquella catàstrofe, però el desfigurà: li engrandí desmesuradament les pupil·les i això llevà equilibri a la seva arrogant fesomia. Aleshores, potser per coqueria, a causa, potser, de l'increment que els cabells blancs anaven prenent en el seu pelatge d'atzabeja, es llevà la barba que tanta pompa i tan bell emfasi atorgava a les seves faccions, i això contribuï a desfigurar el vertader Joan Llaveries del bon temps de la maduresa. A desgrat d'aquella imponent figura, d'aparença quasi estemordidora, Llaveries era un temperament tendre i polít, deferent i discret fins a la timidesa, de vegades arribava a la pusillanimitat. La seva bondat era il·limitada: estava bé amb tothom, era respectat arreu, amava les situacions més simples, sentia horror de les complicacions, i no tenia boca sinó per a lloar...

Joan Llaveries nasqué a Vilanova i La Geltrú, i de molt jove ja es trobava a Barcelona estudiant les Belles Arts a l'Escola oficial de Llotja. De la vila natal portà a Barcelona i a la pintura, que de seguida conreà amb èxit bastant falaguer, una fervor marinera que mai més no abandonà. Començà amb els temes de l'esport nàutic que li suggeria la vida del nostre port, cosa que li portà una bona clientela ancorada al "Real Club de Regatas". Aquelles obres eren principalment pintures a l'oli. Alternava amb aquest art el de l'Il·lustrador. Començà a treballar per les principals editorials barcelonines, les quals el consideraren i el sostingueren fins als darrers dies de la seva vida. Cap als anys del 1905 començaria a manifestar-se mestriolament en la pintura a l'aquarella, gènere en el qual aviat excel·lí com a marínista. Aquestes aquarel·les són sovint admirables pel color, per la riquesa de matisos, per la delicada dicció de les condicions materials de totes les coses grans i xiques, immenses i etèries, diverses i subtils que han d'ésser delicadament i indefugiblement explicitades en la bona pintura de marines, particularment en el marínisme a l'aquarella, que és el gènere subtil per definició. Però allò més sorprenent en les aquarel·les de Joan Llaveries és el detallisme, de vegades una mica trinxat, però

mai desintegrador de la perfecta síntesi del quadre, sempre detallisme de bon to. En aquest gènere tan difícil, el que requereix més pulcritud i traça, Llaveries demostrà constantment un virtuosisme que ja hauria estat un motiu de fama si no fos que el bon gust i la penetració pictòrica de l'artista l'imposava com el fonament tècnic de la seva pintura, com una llum que accentués la claredat de la visió del pintor en els ulls de l'espectador. I és curiós de remarcar que les millors qualitats de l'aquarellista, tan equilibrades i nítides en els pinzells de Llaveries, no li atorgaren darrerament el sufragi de la crítica: nous aquarellistes arribats a l'arena de les arts barcelonines amb tècniques més àmplies o simplement distintes de les d'aquest mestre fins aleshores indiscutit, el desbancaren i el feren desconsiderar, no sols com una valor passada de moda, sinó fins i tot com una disvalor; de tal manera que si algú gosava cridar l'estimació sentida enfront de les aquarel·les de Joan Llaveries corria el perill de veure's esbroncat. Ja sabem que aquestes injustícies, que una tal ceguera, són fatals en els períodes transicionals de les arts, que sempre es produeixen idèntiques quan la novetat apareix, i els esperits lleugers (que sempre són els més nombrosos i els més impetuoses) no desitgen sinó estar "a la page". Però el pobre artista de bo de bo que ha de passar per aquestes baquetes del descreït immens, però bé que passatger, en sofreix terriblement si per ventura no és doblat d'un temperament de filòsof. I Llaveries no tenia res de filòsof.

Aquest artista excel·lí com a il·lustrador a la ploma, i també practicà amb molt de talent el lavat. Però, tot i saber-se influït per Apelles Mestres, Josep Lluís Pellicer, Artur Rackham i Edmon Dulac, no aconseguí de bon tros la gràcia ni el bon gust de cap d'aquests grans il·lustradors... Sí, però, Llaveries s'especialitzà en un gènere d'il·lustració no gens conreat a casa nostra, i hi triomfà com el primer: el gènere animalista. Com a il·lustrador de fabularis i de bestiars, de contes de quan les bèsties parlaven, sobresortí de tal manera que aleshores bé se'l podia considerar com un èmul dels Dulac i Rackham, superior i tot a Pellicer i a Apelles Mestres animalistes. Per això els editors de llibres per a infants recorrien desficiosament a Llaveries: cap altre artista no haurien trobat en tota la Península Ibèrica que pogués suplir aquest deliciós animalista humorista. Llaveries admirava també Joan Junceda i A. Roubille.

Els dibuixos animalistes de Joan Llaveries no sols complaïen els infants, sinó i tot la gent gran sensible a aquesta especialitat. El bon contemporaniador de dibuixos aprecia en les composicions animalistes de Llaveries, de vegades molt conscienciosament aqua-

rellades, valors deliciosos d'observació realista, valors que revelen unes dots de psicologista animalista, si es pot dir així, comparables a les del Jules Renard de les "Histoires Naturelles".

Llaveries tenia idees molt sanes sobre l'il·lustracionisme, idees que ens havia comunicat per escrit i que ara ens sembla oportú de divulgar per a major estimació de l'artista i per a profit dels il·lustracionistes que pugem. Heus ací algunes d'aquestes idees:

"L'il·lustrador ha de triar els moments de l'acció que l'autor descriu, i encara ha de procurar complementar aquella acció amb la visió plàstica d'un altre moment que l'autor no diu. Penseu també que no s'han de grafir les escenes de desenllaç, en articles o en llibres de poques pàgines sobretot; és evident que minven, al qui fulleja, les ganes de llegir si ja sap com acabarà."

"Entenc que el decorador ha de completar l'il·lustrador. La capçalera molt apaisada i amb lletra inicial a cada article, pàgines amb estampa curta, tancada o no, lleugerament descentrada cap amunt, deixant per al lema un bon marge a baix. No em poden agradar les il·lustracions intercalades; encara que no siguin estrambòtiques, en sofreix l'euritmia que ha de tenir tota decoració, i la del llibre no pot pas quedar al marge. La decoració ha d'ésser adient a cada llibre; és a dir, és il·lustració el fris, el caplletra i el col·ló. Un llibre il·lustrat així, amb unes pàgines colorides ben repartides, és un encís per a la vista i plaent a fullejar."

"La policromia... ah, sí! però segons per a quins temes. Encertades aquelles harmonies quasi monocromes d'En Rackham."

"Per què no fèrem parlar més extensament sobre la il·lustració dels llibres aquest "connaissanceur" tan experimentat? Les coses importants que hauria pogut afegir a les que acabem de transcriure... És que tenim arrelada a l'esperit, amb la noció de la mort inevitable a la qual tots estem subjectes, una altra noció o cabdria, inenarrada perquè ens donàvem vergonya d'expressar-la, que és la de la mort ajornable. Tots sabem que tu, i jo, i l'altre de la cantonada, podem morir demà mateix, avui! d'ací uns minuts! Però en realitat obrem com si mai no ens haguessim fet aquell mal averany; obrem com si no donant massa fe al sinistre presagi: Béee... no serà pas demà mateix, ens venim a dir; i que com que l'endemà cada jorn és al·ludible, l'ajornament es transporta a l'infinit. Altra ment curàriem més de fer "cantar" la gent que té coses al pap."

Adéu, Llaveries (Llaveriotes, com li deien les persones que es deixaven corprender per l'aspecte de tità i de bell ogre que tenia el gran animalista). Adéu, Llaveriotes... Us enyorarem: A reveure!

Joan SACS

COPS DE BEC

COMENTARI OPORTÚ

De tal pot qualificar-se el que va fer un amic nostre a propòsit del dibuix de Martí Bas publicat, fa algunes setmanes, en aquestes mateixes pàgines.

Ens referim a la historieta en la qual Hitler i Mussolini exigien la clau a Chamberlain, vestit de vigilant.

El comentari va ésser el següent: "Ara li demanen la clau, però abans de gaire li exigiran el duro... i qui diu el duro, diu els milions de lliures esterlines que vulguin."

PAPERS CANVIATS

Fins quasi dos anys després d'esclatar la Revolució, Ferran Canyameres tingué al seu servei un xofer que, des de feia molts anys, havia corregut amb ell milers i milers de quilòmetres, considerant-lo més com un company que no pas com un empleat.

Cap a l'estiu del 1938, aquest xicot, d'un historial revolucionari formidable, tornà a la vida activa del seu partit, i al cap de poc fou nomenat alcalde de Terrassa.

Un dia Canyameres pujava les escales de la Casa Consistorial de l'esmentada ciutat i trobà un amic que li preguntà:

—Que vas a veure l'alcalde?

—Sí—contestà ell;—vaig a demanar-li una plaça de xofer per a mi.

CASUALITAT

Uns pagesos feren una visita a Ferran Canyameres, i aquest els feu seguir la casa.

En arribar a la cambra de bany i en veure a les aixetes les lletres F. C., indicant la que correspon a l'aigua freda o a la calenta, un d'ells exclamà:

—Mano, quins detalls! Fins a les aixetes s'ha fet posar les inicials del seu nom.

LA PURESA ABANS QUE RES

Ara que hi ha tanta gent que ha arribat a adquirir el poder màgic de fer crema sense ous, colònia sense alcohol i adhoc pa sense farina, serà bo recordar el cas d'aquell venedor de colonials que, per fer la propaganda de la seva fàbrica va posar un rètol que deia textualment:

"Nada de cacao, nada de azúcar, todo chocolate..."

TURISME TAURI

Conten d'un famós torero madrileny, no sabem si Algabeno, Cagancho o algun altre, que s'alabava d'haver viatjat molt, fins a l'extrem que un dia, davant d'uns amics, sostenia haver estat a Egipte.

D'aquí que en preguntar-li, un dels amics, si havia vist "les Piràmides", va respondre ple d'orgull:

"¡Ya lo creo y, por cierto que son guapas chicas!... ¡Guapas chicas!..."

LA PAU DE LA LLAR, per Porta

—Me'n vaig a arranjat la nostra finca d'hivern.
—No, no ho facis pas. Ja sé com les arranges tu les coses.

Impremia Clarasó; Villarreal, 17